

Tilannekuva osana työturvallisuuden kehittämistä asumisyksikössä

Toni Mustasilta

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Tilannekuva osana työturvallisuuden kehittämistä asumisyksikössä

Toni Mustasilta
Turvallisuus ja riskienhallinta
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2020

”Luotettava tilannekuva, toimivaltaisen viranomaisen käsitys asiasta ja siihen vaikuttaneista tekijöistä sekä arvio tilanteen kehitysvaihtoehdoista, on keskeinen päätöksenteon edellytys kaikilla tasoilla.” (Turvallisuuskomitea 2018.)

Toni Mustasilta

Tilannekuva osana työturvallisuuden kehittämistä asumisyksikössä

Vuosi

2020

Sivumäärä

54

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Porvoossa sijaitsevan Koivulan asumisyksikön työturvallisuutta tilannekuvan ja -tietoisuuden näkökulmasta. Työ toteutettiin työelämälähtöisesti, yhteistyössä Koivulan asumisyksikön henkilökunnan kanssa. Työssä hankittiin tietoa asumisyksikön päivittäiseen työhön liittyvästä tiedonkulun ja työturvallisuustiedon käsittelyn prosesseista, työturvallisuutta vaarantaneista tilanteista sekä organisaatioon liittyvän henkilöstön kehittämistoiveista.

Työn teoreettinen viitekehys etsittiin työturvallisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä sekä tilannekuvaan ja tilannetajuun liittyvästä kansallisesta ja kansainvälisestä kirjallisuudesta. Lakikirjallisuuden avulla hankittiin tietoa liittyen työnantajan ja työntekijän oikeuksiin ja velvollisuuksiin työpaikalla, sekä työn yleiseen käsitteistöön. Kansallisen ja kansainvälisen kirjallisuuden avulla kuvattiin tilannekuvan muodostamiseen tarvittavia osa-alueita sekä ihmisen tilannetajun merkitystä vaativissa tilanteissa. Tiedonkeruumenetelminä työssä käytettiin perinteisiä laadullisen tutkimuksen menetelmiä, kuten havainnointia, teemahaastattelua ja asumisyksikön työntekijöille kohdennettua kyselyä.

Työn tuloksena havaittiin, että Porvoon asumisyksikössä esiintyy vuositasolla useita työntekijöihin kohdistuvia vaarallisia tilanteita. Vaaralliset tilanteet aiheutuvat asiakaskontakteissa. Näiden tilanteiden osalta akuuttien tilanteiden viestimistä ja tilanteisiin liittyviä toimintamalleja tulisi kehittää. Myös tilannekuvan välittämiseen liittyvissä prosesseissa havaittiin kehittämistarpeita. Konkreettisimpina kehitysehdotuksina työssä esitettiin asumisyksikössä käyttöön otettavaa tilannekuvakarttaa, kaupallisen paikantimen ja hätäkutsun sisältävän paikannuslaitteen hankintaa sekä vaarallisiin tilanteisiin liittyviä toimintaohjeita.

Asiasanat: asumisyksikkö, työturvallisuus, tilannekuva, tilannetaju

Toni Mustasilta

Situational Picture as Part of the development of occupational safety within a housing unit

Year

2020

Pages

54

The objective of this thesis was to improve Koivula housing unit´s occupational safety and situational awareness. The work was carried out in co-operation with the staff of the Koivula housing unit. The work provided information on the processes of the information flow and on processes relating to occupational safety information in the daily work of the housing unit, and also on the situations that endangered occupational safety and the development wishes of the personnel.

The theoretical framework of the work comprises legislation relating to occupational safety and literature on establishing situational picture and situational awareness. The legal literature was used to obtain information related to the rights and obligations of the employer and the employee in the workplace, as well as the general concept of work. With the help of literature, the situations where there is a need to establish a situational picture and in general situations requiring human behaviour were described. The data collection methods used in the work were the traditional methods of qualitative research, such as observation, thematic interview and a survey answered by the employees of the housing unit.

As a result of the thesis, it was found that there are several dangerous situations for the employees in the Porvoo housing unit on an annual basis. Dangerous situations have occurred during customer contacts. For these instances, communication in acute situations and situational approaches should be developed. Development needs were also identified in the processes off the transmission of the situational picture. The most concrete development proposals are that a situational image map should be introduced in the housing unit, the acquisition of a commercial locator and a monitoring device with an emergency call should be done, and operating instructions relating to dangerous situations should be updated.

Keywords: housing unit, occupational safety, situation picture, situation awareness

Sisällys

1	Johdanto.....	9
1.1	Keskeiset käsitteet.....	10
1.2	Rajaukset.....	11
1.3	Tutkimuskysymykset	11
2	Tietoperusta	12
2.1	Koivulan asumisyksikkö.....	12
2.1.1	Organisaatio	13
2.1.2	Asumiseen liittyvä prosessikuvaus.....	14
2.2	Katsaus työturvallisuutta ohjaaviin lakeihin ja asetuksiin	15
2.3	Tilannekuvan elementit	18
2.4	Tilannetietoisuuden merkitys haastavissa tilanteissa	20
3	Opinnäytetyön toteutus	24
3.1	Aineiston kerääminen.....	25
3.1.1	Ideariihä ja havainnointi	25
3.1.2	Haastattelu	28
3.1.3	Teemäkysely työntekijöille	28
3.1.4	Tilastot.....	29
3.2	Aineiston analysointi.....	29
3.3	Tulosten yhteenveto	30
3.3.1	Uhka- ja vaaratilanteet tilastoina.....	30
3.3.2	Turvallisuuden kokeminen	31
3.3.3	Keskeiset riskitekijät.....	33
3.3.4	Tilannekuva	33
3.3.5	Kommunikointi akuutissa tilanteessa	34
3.3.6	Työturvallisuuden kehittäminen.....	35
3.4	Tuloksiin liittyvä menetelmävertailu.....	35
4	Kehitysehdotukset.....	36
4.1	Työpaikkakoulutus	36
4.2	Terä-aseet ja huumeruiskut	36
4.3	Painopisteajat ja kirjaukset	37
4.4	Tilannekuvakartta.....	39
4.5	Toimintaohjeita vaativiin tilanteisiin	41
4.6	Teknologian hyödyntäminen	43
4.7	Jatkotutkimusehdotukset	44
5	Yhteenveto ja pohdinta	45
	Lähteet.....	47

Kuviot	51
Liitteet	52

1 Johdanto

Työturvallisuus käsitteenä pitää sisällään fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia elementtejä (Työturvallisuuskeskus 2020). Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus ja Suomen yrittäjät (2016) tekivät kyselyn pienten, alle 10 henkilöä työllistävien jäsenyrityksien vetäjille. Kyselyyn vastanneiden yritysten toimialaskaala oli laaja. Tästä kyselystä kävi ilmi, että vastanneista yrityksistä vain pienen osan (8,6 %) toimintaan ei liittynyt vastaajien mukaan ollenkaan työturvallisuus- ja/tai työterveysriskejä. Työturvallisuus ja -terveys oli valtaosan (57 %) yritysten vastuhenkilöiden mukaan oleellinen osa yritysten toiminnan jatkuvuutta. (Työturvallisuus ja työterveysasiat-kysely 2016.)

Porvoossa sijaitsevasta Koivulan asumisyksiköstä otettiin yhteyttä Laurea-ammattikorkeakouluun maaliskuussa 2020. Yhteydenoton tarkoituksena oli se, että turvallisuusalan ammattikorkeakoulu-opiskelijan tai -opiskelijoiden opinnäytetyön avulla voitaisiin selvittää asumisyksikön nykyistä työturvallisuustilannetta ja kehittää sitä keskeisimmiltä ja tarpeellisimmilta osin. Huomasin yhteydenottoon liittyvän ilmoituksen, mielenkiintoni heräsi ja opinnäytetyön aloittamiseen liittyvät toimenpiteet saatiin aloitettua. Työturvallisuuteen liittyviä asioita on tutkittu paljon, mutta Koivulan asumisyksikössä työturvallisuuteen liittyvää opinnäytetyötä tai tutkimusta ei oltu aikaisemmin tehty.

Työn toimeksiantaja on Porvoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimi. Työ on työelämälähtöinen, laadullinen opinnäytetyö. Laadullinen tutkimus soveltuu hyvin esimerkiksi toiminnan kehittämiseen ja vaihtoehtojen etsimiseen. Työn tavoitteena oli kehittää asumisyksikön päivittäiseen työhön liittyviä käytänteitä erityisesti tilannekuvan näkökulmasta. Työssä hankittiin tietoa erityisesti työntekijöiden kokemusten avulla. Työn tarkoituksena oli se, että työntekijöihin kohdistuvia uhka- ja vaaratilanteita voitaisiin tulevaisuudessa paremmin ennaltaehkäistä sekä uhka- ja vaaratilanteen sattuessa toimintamallit olisivat työntekijöiden välillä ennalta sovittuja ja yhteneväisiä.

Koivulan asumisyksikön työturvallisuuden tutkiminen tarjosi ainutlaatuisen mahdollisuuden ja ympäristön kehittää palveluorientoituneen työpaikan työturvallisuutta. Opinnäytetyön johtavana ajatuksena oli vahvistaa ja rohkaista työturvallisuuteen liittyvää keskustelua ja ajatus-työtä Koivulassa tilannekuvaprosessin näkökulmasta, ei suinkaan päättää, lukita tai lopettaa sitä. Toivon, että tämän opinnäytetyön kautta saadaan lisättyä asumisyksikön toimintaan liittyvän organisaation mielenkiintoa, havainnointikykyä ja osaamista paremman työturvallisuuden toteuttamiseen tulevaisuudessa.

1.1 Keskeiset käsitteet

Asumisyksikkö käsitteenä on keskeinen lähtökohta koko työlle. Asumisyksikkö muodostaa työhön liittyvän toimintaympäristön ja viitekehysten omine erityispiirteineen. Asumisyksiköllä tarkoitetaan asuntoja ja asumismuotoa, joiden yhteyteen on järjestetty päivittäinen tuki, apu ja tarvittavat palvelut (Ympäristöministeriö 2012). Koivulan asumisyksikkö määrittelee myös tietyn ja maantieteellisesti rajatun toiminta-alueen Porvoossa, missä työtä tehdään ja millaisia alueellisia ympäristötekijöitä sijaintiin liittyy. Suomessa toimii lukuisia yksityisiä ja kunnallisia asumisyksiköjä, joiden koko, asiakaspohja ja toimintaperiaate vaihtelevat. Suomessa tuetun asumisen mahdollistavia asumisyksiköjä on suunnattu esimerkiksi kehitysvammaisten tarpeisiin, mutta tässä työssä keskiössä on asumisyksikkö, missä asumisyksikköön liittyvän haakeutumisen perusteena on lähtökohtaisesti asunnottomuus. Asunnottomuus kuitenkin juuri tässä yhteydessä tuo käytännössä kuitenkin lieveilmiönä mukanaan omat liittymäpintansa esimerkiksi erilaisten päihteiden käyttöön ja mielenterveysongelmiin.

Tilannetietoisuus käsitteenä voidaan Endsleyn (1995) mukaan jakaa kolmelle eri tasolle: havaitseminen, ymmärtäminen ja ennustaminen. Endsleyn (1995) mukaan tilannetietoisuus on myös enemmän yksilön subjektiivista kokemista yksittäisten asioiden tilasta kuin isomman joukon. Näin ollen yksittäisen henkilön ominaisuudet, kyvyt ja esimerkiksi henkinen vireystila vaikuttavat tilannetietoisuuteen sekä sen käsittelemiseen voimakkaasti. Tilannetietoisuus voidaan myös nähdä enemmän yksittäisen ja ainutkertaisen tilanteen tai tapahtuman ymmärtämisenä. Tähän työhön tilannetietoisuus liitetään ikään kuin tilannekuvan jatkeena, jolloin se muodostaa jatkon lähemmäksi yksilön omaa valmiutta ja varautumista eteen tulevissa tilanteissa. Tilannetietoisuus voidaan helposti ymmärtää ja sitä myös käytetään samaa tarkoittavana asiana kuin tilanneymmärrys tai tilannetaju. Gustafsberg ja Åhman (2017, 14-15) määrittelevät tilannetajun havaintojen kautta tulevana päätöksentekotoimena. Tilannetajuun vaikuttaa edellä määritelty yksilö ja yksilön henkilökohtaiset mentaalimallit. Yksilön kokemus ja esimerkiksi riskienottokyky vaikuttavat yksilön itsensä kokemukseen ja sitä kautta mahdollisesti seuraavaan päätöksentekoon. Tämän työn eri vaiheissa käytetään osin lähdekirjallisuuden johdosta välillä termejä tilannetietoisuus ja tilannetaju. Lähtökohtaisesti näillä molemmilla termeillä tarkoitetaan samaa asiaa.

Tilannekuva on lähtökohtaisesti työn keskeisin käsite. Käsitteenä tilannekuva on tilannetajua laajempi, kokonaisvaltaisempi ja objektiivisempi näkökulma. Tilannekuva voidaan nähdä esimerkiksi liiketoiminnallisia päätöksiä tukevana taustaselvityksenä, jolloin tilannekuvaan liittyvän tiedon tarkkuus ja esimerkiksi havainnointiin liittyvä aikaväli on epämääräisempi, mutta se halutaan mukaan osaksi isompaa ymmärrystä. Tilannekuvaa kuvailaan usein myös johtamisen välineenä, jolloin sen avulla ilmi tulleet muutokset toimintaympäristössä suuntaavat kulloistakin toimintaan liittyvää päätöstä.

Työturvallisuus käsitteenä on laaja. Työturvallisuuskeskuksen (2020) määritelmän mukaan työturvallisuus on sitä, että työpaikalla on fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset työolot kunnossa. Mahdollisimman hyvällä työturvallisuudella on yhteys työssä jaksamiseen. Työturvallisuuden toteutumiseen liittyy työnantajalle ja työntekijälle liitettävä vastuita. Lähtökohtaisesti työnantajan vastuulla on huolehtia siitä, että työpaikka on turvallinen ja terveellinen. Työntekijöillä tulee olla tarvittavat tiedot ja taidot suorittaa työtään. Työntekijän velvollisuutena on sen sijaan noudattaa annettuja määräyksiä ja velvoitteita. Työntekijöillä on myös suuri vastuu oikean tilannekuvan luomisessa ja sitä kautta riskien ja vaarojen ennakoinnissa. (Työturvallisuuskeskus 2020.)

1.2 Rajaukset

Aineiston rajaaminen on tärkeää. Työn rajaamisella pyritään mahdollistamaan aineiston hallitseminen sekä työn teoreettinen edustavuus. (Eskola & Suoranta 1998, 65.) Tämä opinnäytetyö rajattiin koskemaan tilannekuvan ja -tietoisuuden osuutta Koivulan asumisyksikön työturvallisuudesta. Työssä ei lähdetty tarkemmin selvittämään muita työturvallisuuden osa-alueita. Työ rajattiin myös alueellisesti juuri Koivulan asumisyksikön alueelle.

1.3 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa tutkimuskysymys oli vielä väljä. Alkuvaiheessa aihetta käsiteltiin seuraavien kysymysten avulla: Mitkä olisivat ne konkreettisimmat asiat, millä asumisyksikön työturvallisuutta voitaisiin kehittää? Alkuvaiheessa tarkempi tutkimuskysymyksen tai -ongelman asettelu ei ollut mahdollista, koska riittävää taustatietoa tutkimuskysymyksen rajaamiseksi ei vielä ollut. Tämä tieto saatiin kesäkuussa 2020, jolloin sovittiin tapaaminen Koivulan asumisyksikössä yhdessä työvuoressa olevien työntekijöiden kanssa. Tämän tapaamisen yhteydessä järjestettiin tilaisuus ympäristön havainnoinnille sekä ideariihelle, missä työntekijät saivat kertoa kokemuksiaan asumisyksikön työturvallisuusasioista.

17.6.2020 asumisyksikössä pidetyn ideariihen jälkeen aihe valikoitui työntekijöitä koskevan työturvallisuuden osa-alueelle ja tarkemmin siihen, millaisia asioita tilannekuvan tulisi pitää sisällään ja miten erityisesti paremmalla tilannekuvalla voitaisiin kehittää työntekijöiden työturvallisuutta asumisyksikössä. Ideariihen jälkeen saatiin riittävä käsitys siitä, että juuri tilannekuvaan ja tilannetajuun liittyvät asiat olisivat tärkeitä kehityskohteita. Tämän aiheen asettelun jälkeen varsinaiseksi tutkimuskysymykseksi asettuivat seuraavat kaksi tutkimuskysymystä:

1. Mitä asioita päivittäiseen tilannekuvan tulisi liittää, jotta se palvelisi työturvallisuutta mahdollisimman hyvin?
2. Millaiset asiat tilannekuvaprosessissa muodostavat haasteita?

2 Tietoperusta

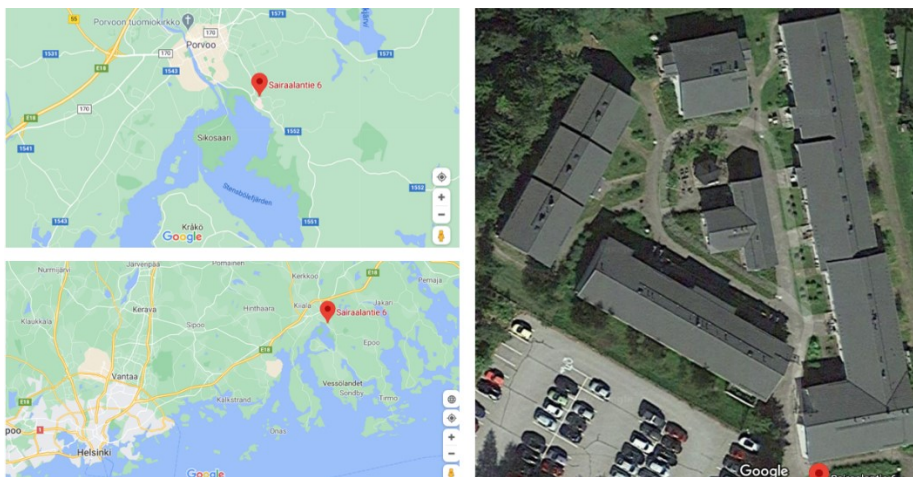
Teoria on tärkeä osa tutkimusta. Ilman teoriaa tutkimus jää kuvailun tasolle ja raportti on joukko erilaisia sitaatteja. (Ahonen, Saari, Syrjälä & Syrjäläinen 1994, 123.) Tutkimuksessa on tärkeää tehdä analyttistä eroa havaintojen ja johtolankojen välille. Tutkimuksessa tiettyä ja eksplisiittistä havaintojen tarkastelunäkökulmaa kutsutaan teoreettiseksi viitekehyyksi.

Tutkija ei voi myöskään yksinomaan nojata ihmisiltä saatujen vastauksien varaan, vaan tutkimus edellyttää aina jonkinlaista teoreettista argumentaatiota eli vakuuttamiskeinoa. (Alasuutari 1999, 79-82.) Tässä opinnäytetyössä käytettävä teoreettinen viitekehys hankittiin Koivulan asumisyksikköä koskevasta kirjallisesta materiaalista sekä varsinaisesta kirjallisuudesta, kuten työturvallisuutta käsittelevästä lainsäädännöstä ja aihetta muutoin käsittelevästä kansallisesta ja kansainvälisestä kirjallisuudesta.

2.1 Koivulan asumisyksikkö

Koivulan asumisyksikkö sijaitsee Porvoossa osoitteessa Sairaalan tie 6. Yksikkö toimii Porvoon kaupungin aikuisten palveluiden ohjauksessa ja alaisuudessa. Asumisyksikkö tarjoaa tänä päivänä (tilanne 7.9.2020) tuetun asumisen palveluita yhteensä 46 henkilölle. Alueella on erilaisia asukkaille tarkoitettuja asuntoja sekä soluasuntoja. (Koivula-esitys 2020.) Alueella on myös henkilökunnan rakennus ja huolto- ja varastorakennus.

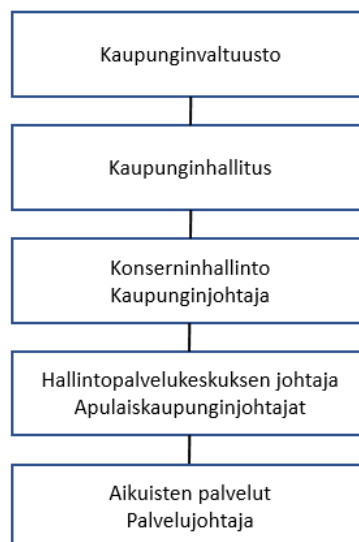
Kuviossa 1 on alueen sijainti kartalla. Alueen rakennukset näkyvät kuviossa yksityiskohtaisemmin ilmakuvana.

Kuvio 1. Satelliittikuva asumisyksikön alueesta ja sijainnista (Google Maps 2020).

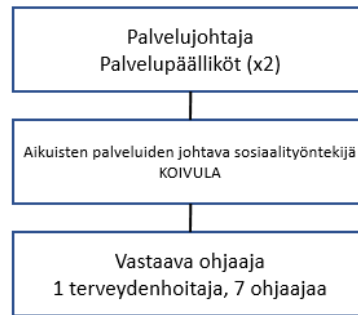
2.1.1 Organisaatio

Koivulan asumisyksikkö on osa Porvoon kaupungin organisaatiota. Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen ohjauksessa asumisyksikkö kuuluu aikuisten palvelut-linjan alle, jonka toimintaa johtaa palvelujohtaja. Koivulan asumisyksikön päivittäistä toimintaa johtaa vastaava ohjaaja. Koivulan asumisyksikön tiloissa työskentelee vastaava ohjaaja, yksi terveydenhoitaja ja seitsemän ohjaajaa. Tämän lisäksi kahden asumisen palvelutiimin (ASAP-tiimi) henkilön virka-paikka on Koivula, joskin näiden kahden työntekijän työ sisältää myös liikkuvaa työtä ja erilaisia asiakaskäyntejä. (Nyqvist 2020.) Työvuoroja tehdään vuorokauden jokaisena tuntina, mikä tarkoittaa työtä kolmessa vuorossa; aamuvuorossa, iltavuorossa ja yövuorossa. Varsinaista turvallisuuteen koulutettua henkilöstöä toimintaan ei ole palkattu, joten edellä mainittujen henkilöiden on löydettävä keinot työn turvalliseen tekemiseen. (Nyqvist 2020.) Kuviossa 2 on esitelty Porvoon kaupungin organisaatiota Kaupunginvaltuustosta alenevasti aikuisten palvelut-linjalle asti.

Kuvio 2. Porvoon kaupungin organisaatiokaavion yläosa (mukaillen Koivulan organisaatio 2020).

Kuviossa 3 on esitelty Porvoon kaupungin organisaatio aikuisten palvelut-linjasta lähtien. Saman kuvion alimmaisessa laatikossa on sijoitettuna Koivulan asumisyksikön henkilöstö.

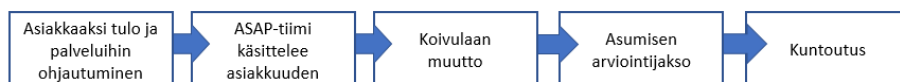

Kuvio 3. Koivulan asumisyksikköön liittyvä vastuu- ja organisaatiokaavio (mukaillen Koivulan organisaatio 2020).

2.1.2 Asumiseen liittyvä prosessikuvaus

Koivulassa asumiseen ja Koivulaan muuttamiseen liittyen on laadittu Porvoon kaupungin toimesta prosessikuvaus. Koivulassa liittyvän asumisen tarkoitus on poistaa asunnottomuutta tuetun asumisen mahdollisuudella, joka on lähtökohtaisesti määräaikainen ja tiettyjä määritettyjä ajanjaksoja sisältävä. Asumisyksikössä asumisen aikana ja sen jälkeisenäkin tavoitteena on tukea asukasta siinä, että hän voisi tulevaisuudessa järjestää itselleen oman asunnon ja selvittää yleisesti arjen tuomista haasteista itsenäisesti. (Koivulan asumisen prosessikuvaus 2020.)

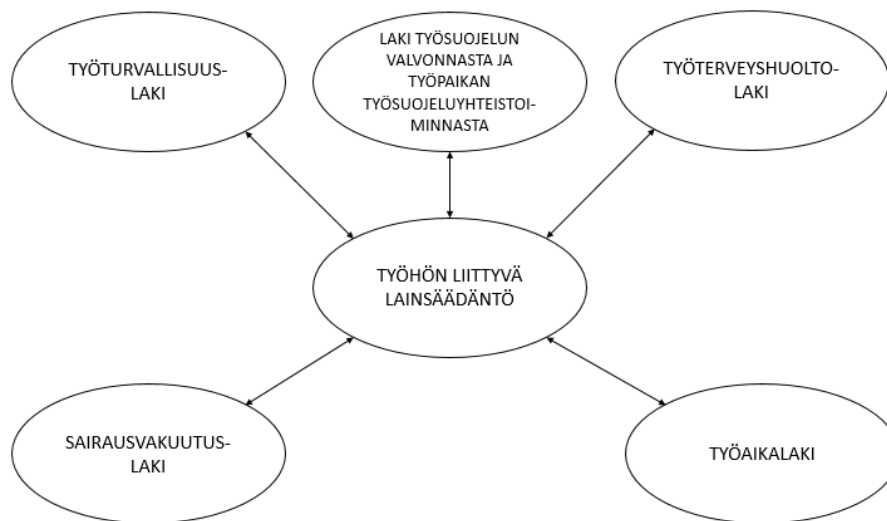
Asiakkaan hakeutuessa Koivulaan, hoidetaan alkutoimenpiteet laaditun prosessikuvauksen mukaisesti. Alkutoimenpiteet sisältävät mm. alueen esittelyä, vuokrasopimuksen tekoa, asumissääntöjen läpikäymistä, asukkaan omien tavoitteiden läpikäyntiä sekä yleisellä tasolla palvelutarpeen arviointia. Palvelutarpeen arviointi edellyttää asukkaan haastattelua tapojen, tottumusten ja taloudellisen tilanteen esiin saamisessa sekä esimerkiksi sairaanhoitajan konsultointia mahdollisten terveydellisten ja lääkityksellisten asioiden suhteen. Koko prosessilla on tarkoituksena selkeyttää tulevalle asukkaalle toiminnan tarkoitus ja tavoitteet, hankkia tietoa asukkaan tavoista ja tottumuksista, jotta henkilökunnalla olisi parhaat mahdolliset lähtökohdat tukea asukasta itsenäisen asumisen polulla. (Koivulan asumisen prosessikuvaus 2020.) Kuviossa 4 on havainnollistettu asumiseen liittyvä prosessi.

Kuvio 4. Asumiseen liittyvä prosessikuvaus (mukaillen Koivulan asumisen prosessikuvaus 2020).

2.2 Katsaus työturvallisuutta ohjaaviin lakeihin ja asetuksiin

Ajantasainen työ- ja työsuojelulainsäädäntö sisältää erilaisia lakeja, asetuksia ja päätöksiä. Esimerkiksi Työturvallisuuslaki (738/2002), Työaikalaki (872/2019), Työtapaturma- ja ammatitautilaki (459/2015), Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) ja Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveystaivatuksista (577/2003) antavat työhön liittyviä reunaehtoja ja perusvaatimustasvoja. Kuviossa 5 on havainnollistettu kuviona lakeja, jotka liittyvät työ- ja työsuojelulainsäädäntöön.

Kuvio 5. Kuvio työhön liittyvästä lainsäädännöstä (mukaillen Työterveyslaitos 2020)

Työturvallisuuslaki (738/2002) määrittelee työturvallisuuteen liittyvän pohjan yleisesti työnantajille ja työpaikoille. Tämän opinnäytetyön aiheen osalta myös työturvallisuuslaki asettaa keskeisimmät oletukset. Työturvallisuuslaki velvoittaa työpaikkoja toimimaan siten, että työympäristö ja työolosuhteet ovat yleisesti ottaen mahdollisimman turvallisia. Työympäristöstä ei missään olosuhteissa voida tehdä täysin turvallista, mutta lakia noudattamalla erilaisia työhön liittyviä riskejä voidaan merkittävästi pienentää.

Työturvallisuuslakia (738/2002) sovelletaan virkasuhteessa oleviin työntekijöihin tai siihen verrattavassa julkisoikeudellisessa suhteessa tehtävään työhön. Laki velvoittaa sekä työnantaja että työntekijää. Työnantajan yleisellä huolehtimisvelvoitteella Työturvallisuuslain (738/2002) 2 luvun 8 §:ssä tarkoitetaan sitä, että tarpeellisilta osin työnantaja on velvollinen huolehtimaan työturvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työnantajan tulee kiinnittää huomiota seikkoihin, joita työympäristö pitää sisällään sekä osaltaan myös työntekijän henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Yleisten velvollisuuksien osalta Työturvallisuuslain (738/2002) 2 luvun 8 §:ssä huolehtimisvelvollisuutta rajaavana tekijänä voidaan pitää sellaisia epätavallisia ja ennalta-arvaamattomia olosuhteita, joihin työnantaja ei voi varautua. Lisäksi lainkohdassa

mainitaan sellaiset poikkeukselliset tapahtumat, joita ei olisi voitu välttää kaikista relevanteista varotoimista huolimatta.

Työhön liittyvää väkivallan uhkaa käsitellään Työturvallisuuslain (738/2002) 5 luvun 27 §:ssä. Lainkohdan perusteella työnantajan on järjestettävä työolosuhteet siten, että väkivallan uhka ja siihen liittyvät tilanteet ennalta ehkäistään mahdollisuuksien mukaan. Turvallisuusjärjestelyiden ja turvallisuuslaitteiden tulee myös soveltua tähän vaatimukseen. Mikäli työ tai työpaikka sisältää edellä mainittuja riskejä, tulee työnantajan järjestää myös asianmukaiset toimintaohjeet tilanteiden hallintaan liittyen.

Työturvallisuuslain (738/2002) 5 luvun 29 §:ssä käsitellään yksintyöskentelyyn liittyviä asioita. Kyseisen lainkohdan mukaan työssä, missä joudutaan työskentelemään yksin ja missä työhön liittyy yksintyöskentelyn johdosta ilmeinen haitta tai vaara työntekijän terveydelle tai turvallisuudelle, on työnantajan huolehdittava siitä, että kyseinen haitta on mahdollisimman pieni tai että haitta vältetään kokonaan. Näissä tilanteissa työn luonne tulee ottaa huomioon. Työnantajan on myös järjestettävä tarpeellinen yhteydenpidon mahdollisuus työntekijän ja työnantajan välille. Varmistettaviin asioihin työnantajan osalta kuuluu myös avun hälyttämisen mahdollisuus.

Työturvallisuuslain (738/2002) 2 luvun 8 §:n mukaan työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin lain mukaan on estettävä vaara- ja haittatekijöiden syntymistä tai poistettava niitä. Yleisesti vaikuttavat työsuojelliset toimenpiteet on toteutettava ennen yksilöllisiä sekä tekniikan ja muiden käytössä olevien keinojen kehittyminen on otettava huomioon. Seuraavassa kuviossa 6 on työnantajalle kuuluvat työturvallisuuslaista tulevat tehtävät.

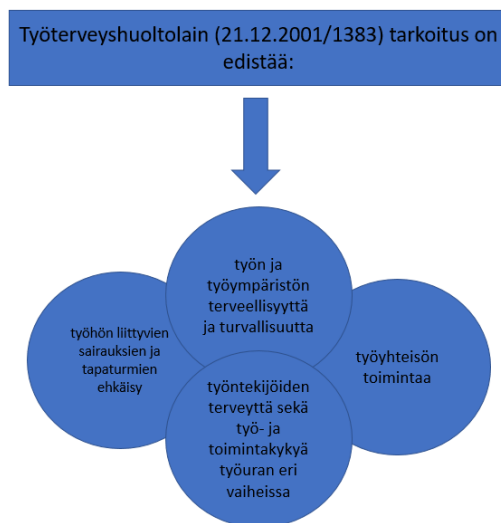

Kuvio 6. Työnantajan tehtävät (mukaillen Työturvallisuuslaki 2002).

Työturvallisuuslaissa veloitetaan työnantajaa jatkuvasti tarkkailemaan työympäristöä ja sen tilaa etenkin turvallisuustekijöiden osalta. Ongelmallista tässä vaatimuksessa voi olla esimerkiksi se, ettei työtä valvova instanssi välttämättä työskentele fyysisesti samassa paikassa.

Näissä tapauksissa tiedonkulkuun liittyvät käytänteet ja prosessit ovat keskeisessä asemassa. Vaaroja on myös selvitettävä ja arvioitava riittävän järjestelmällisesti. Lakia on muutettu vuonna 2013 (329/2013) niiltä osin, että mikäli organisaatiolla tai työpaikalla ei ole itsessään kykyä ja mahdollisuutta hoitaa tarkkailu- ja selvitystoimia, tulee työ teettää ulkopuolisella asiantuntijalla. Asiantuntijan osalta on tärkeää varmistua siitä, että tehtävään on riittävä pätevyys sekä muut edellytykset tehtävän asianmukaiseen suorittamiseen liittyen. Työturvallisuuslain 2 luvun 11-16 §:ssä on paljon tarkennuksia koskien tulkintoja erityistä vaaraa aiheuttavasta työstä sekä mm. sijaisjärjestelyiden edellytyksistä. Nyqvistin (2020) mukaan Koivulan asumisyksikössä on jonkin verran koko ajan sijaisjärjestelyitä, jolloin pätevyuden tarkastelu sekä perehdytys ovat keskeisessä asemassa.

Työterveyshuoltolaki (1383/2001) tuo työturvallisuuden edistämiseen mukaan kolmannen elementin eli työterveyshuollon. Työterveyshuoltolain (1383/2001) 1 luvun 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää työturvallisuutta kolmiportaisesti yhteistuumin työntekijän, työnantajan ja työterveyshuollon kesken. Seuraavassa kuviossa 7 on määritelty sisältö, joita kyseisen lain on tarkoitus edistää.

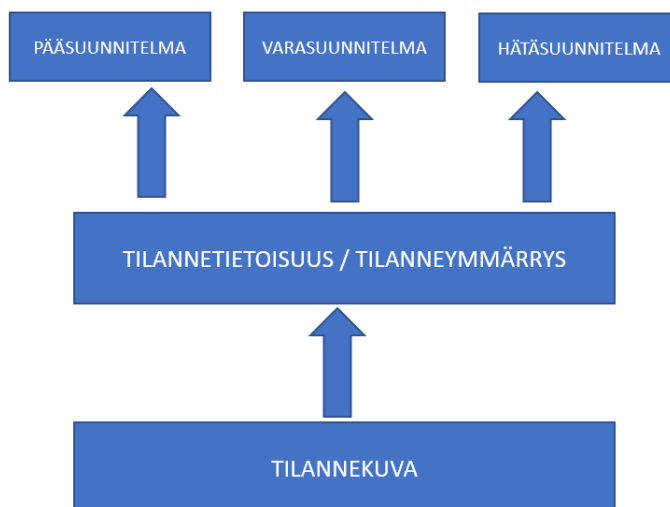
Kuvio 7. Työterveyshuoltolain tarkoitus (mukaillen työterveyshuoltolaki 2001).

Työterveyshuoltolaki (1383/2001) asettaa erilaisia velvollisuuksia niin työnantajalle kuin työntekijällekkin. Työterveyshuoltolain (1383/2001) 3 luvun 13 §:ssä mainitaan työntekijän velvollisuudesta osallistua terveystarkastukseen, missä arvioidaan työntekijän terveydentilaa ja toimintakykyä työn vaatimusten mukaisesti. Saman lain (1383/2001) 2 luvun 4-5 §:ssä mainitaan sen sijaan työnantajan velvollisuuksista järjestää kustannuksellaan työterveyshuolto mm. työstä ja sen olosuhteista aiheutuvien terveysvaarojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Työnantajan pitää myös riittävästi käyttää erilaisia työterveyshuollon asiantuntijoita hyvän työterveyshuoltokäytännön saavuttamiseksi. Mielenkiintoisen tämän työterveyshuoltolain (1383/2001) osalta suhteessa esimerkiksi Koivulan asumisyksikön työhön tekee myös, että työntekijää tulee myös suojella vaaroilta. Työterveyshuoltolain (1383/2001) 2 luvun 10 §:ssä mainitaan siitä, ettei työntekijää saa käyttää työhön, mikäli työntekijällä on henkilökohtaisten ominaisuuksien tai muuten ilmeinen alttius saada työstä vaaraa terveydelleen.

2.3 Tilannekuvan elementit

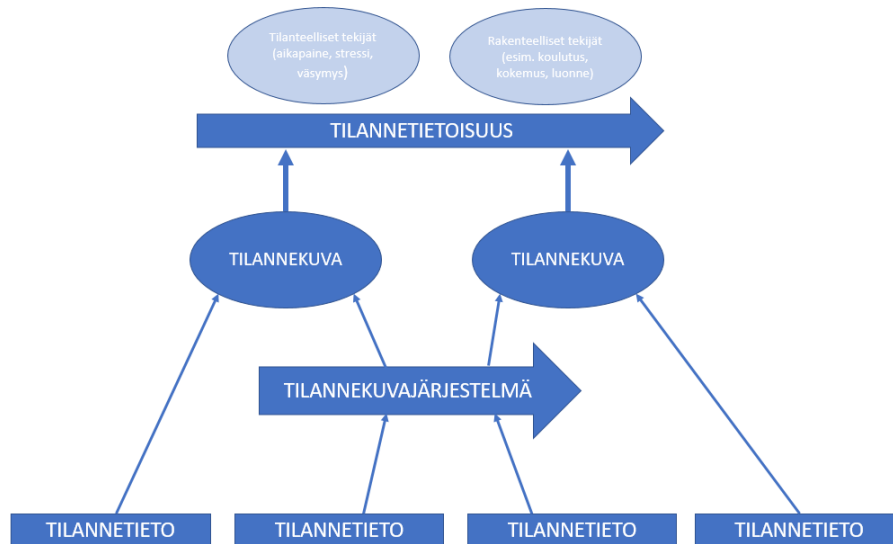
Poliisin operatiivisessa toiminnassa tilannekuvalla tarkoitetaan yleisesti tilanteen ymmärrystä siten, että kokonaiskuva on hahmotettavissa selkeästi. Tilannekuvan tavoitteena tässä kontekstissa on, että tilanteen aikana jokaisella toimijalla on relevantti käsitys siitä, missä ja mitä tapahtuu, ketkä ovat osallisina, millainen on toimintaympäristö, missä muut toimijat ja viranomaiset ovat. Tilannekuvan kuuluu pitää sisällään kaikki se oleellinen tieto, mitä tehtävän laadukkaaseen hoitamiseen liittyen tarvitaan. Poliisin operatiivisessa toiminnassa tilannekuvan pohjalta laaditaan yleensä suunnitelmia, joilla tähdätään tilanteiden ratkaisuihin. (Gustafsberg & Holmavuo 2019, 49.) Kuviossa 8 on pyritty tuomaan esille poliisin operatiivisessa toiminnassa tilannekuvan pohjalta rakentuvat pää-, vara- ja hätäsuunnitelmat.

Kuvio 8. Tilannekuvalla saavutettava tavoitetila Poliisin operatiivisessa toiminnassa (mukaillen Gustafsberg ym. 2019).

Tilannekuvaa käsitteenä voidaan määritellä ainutlaatuiseksi ja hetkelliseksi kuvaukseksi tietyistä tilanteista. Tilannekuva muodostuu kaikesta hetkellisestä tilannetta kuvaavasta tiedosta eli tilannetiedosta. Tilannekuvaa voidaan jakaa toisen henkilön kanssa, mistä syystä se on objektiivisempi käsite kuin tilannetietoisuus. Tilannekuvaa jakaessa on kuitenkin syytä huomioida tulkinnan sekoittumisen mahdollisuus. (Liikennevirasto 2011, 54.) Tilannetiedot ovat vaihtelevat eri konteksteissa, eikä niille voida antaa myöskään sen johdosta yleismääritelmiä

(Endsley 1995). Kuvion 9 mukaisesti tilannekuva rakentuu useista tilannetiedoista, joita yhdistelemällä saadaan muodostettua tilannekuva ja edelleen tilanneymmärrys.

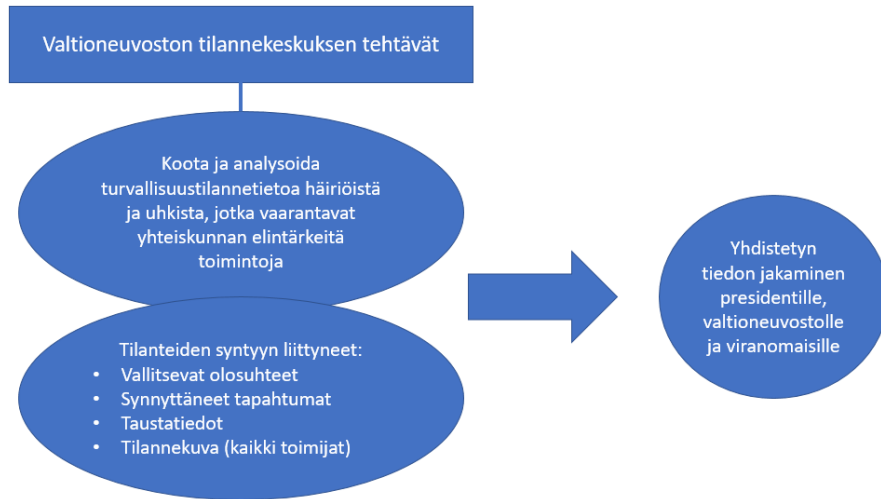

Kuvio 9. Tilannetieto, tilannekuvajärjestelmä, tilannekuva osana tilannetietoisuutta (mukailen Liikennevirasto 2011).

Tilannekuvan muodostaminen luo pohjan ja on keskeistä johtamisessa tarvittavalle tilanneymmärrykselle eli arviolle tilanteen kehittymisestä ja siihen liittyvistä vaihtoehtoista, mahdollisuuksista ja haasteista (Turvallisuuskomitea 2018, 34). Julkisista lähteistä löytyvän Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän ohjeen (2011) mukaan tilannekuvan määrittelyssä käytetään hyväksi seuraavia apukysymyksiä: Mitä, missä ja milloin on tapahtunut ja tapahtuu? Millaiset resurssit poliisilla on henkilöstön ja kaluston suhteen, mitä poliisin toiminnalliset ryhmät tekevät, onko mahdollista käyttää ja saada tarvittaessa virka-apua? Poliisilla on käytössään tilannekuvan saamisessa ja sen monistamisessa esimerkiksi Pokeweb-järjestelmä, minkä avulla tiedonvaihtoa voidaan seurata niin kentällä autoissa kuin sisätiloissa esimerkiksi tilannekeskuksissa. (Poliisin sisäinen ja ulkoinen viestintä 2011.) Joka tapauksessa, edellä mainittuja apukysymyksiä hyväksi käyttämällä voi saada vastauksia niihin tärkeisiin asioihin, joita tilannekuvan tulisi sisältää oikeastaan missä tahansa työssä tai toimintaympäristössä.

Tilannekeskuksen toimintaan liittyvän tarkastelun avulla voidaan löytää tilannekuvaan liittyviä painotuksia. Tarkastellessa lakia valtioneuvoston tilannekeskuksesta (300/2017) ja tarkemmin valtioneuvoston tilannekeskuksen tehtäviä, huomataan seuraavat tilannekeskuksen vastuulle annetut asiat. Tilannekeskuksen tulee yhdistää ja analysoida tietoa turvallisuustilanteesta sekä asioista, jotka vaarantavat yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Tilannekeskuksen tulee myös hoitaa ja koordinoita edellä mainittuihin tilanteisiin liittyviä synty-, tausta- ja kehittämistietoja ja ylläpitää tilannekuvaa sekä jakaa edellä mainittuja asioita kootusti

valtion johdolle sekä asianmukaisille viranomaisille. Kuviossa 10 on havainnollistettu valtioneuvoston tilannekeskukselle kuuluvat perustehtävät.

Kuvio 10. Valtioneuvoston tilannekeskuksen tehtävät (mukaihen Laki valtioneuvoston tilannekeskuksesta 2017).

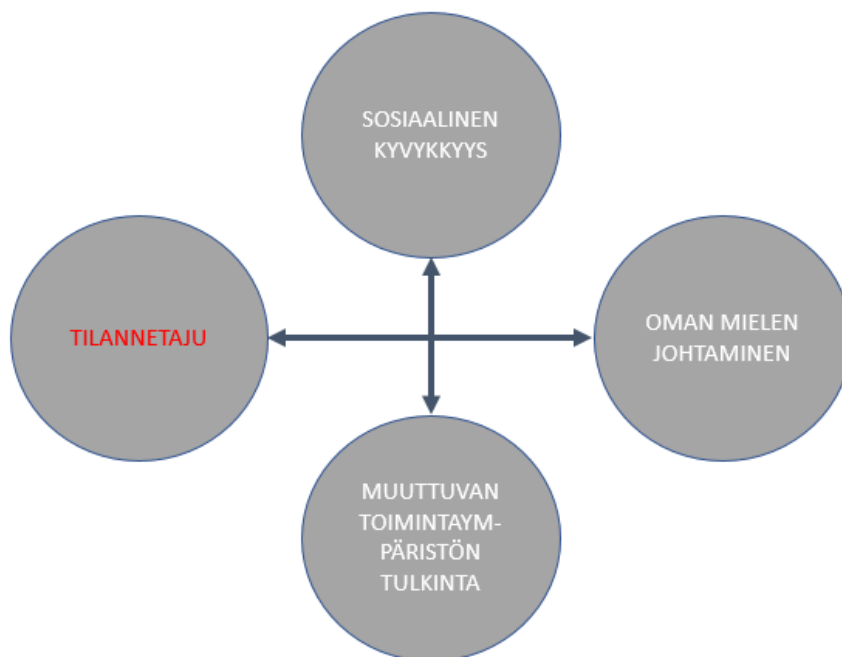
Reaaliaikaisen ja täsmällisen turvallisuustapahtumatiedon ja toimivaltaisten viranomaisten tiedoista kootun tilannekuvan tuottamisesta ja muodostamisesta valtion johdolle vastaa siis valtioneuvoston tilannekeskus (Laki valtioneuvoston tilannekeskuksesta 2017; Turvallisuuskomitea 2018, 34). Tämä esimerkki ei sinänsä ole kovin järkevä esimerkki ajatellen työturvallisuutta Koivulan asumisyksikössä, mutta se kuvaa tilannekuvan tärkeyttä päätöksenteon pohjana. Kun vielä pohditaan edellä mainittua lakia valtioneuvoston tilannekeskuksesta, sen sisältöä avatessa nousevat esille maininnat siitä, mitä on tapahtunut ja millaiset esimerkiksi resurssit ovat. Kolmannen kohdan yhteen sovitettulla tiedolla voidaan ymmärtää, että eri lähteistä mahdollisesti koottu hajanainen tai sirpaleinen tieto tulisi saada tiivistetympään muotoon.

Turvallisuuskomitean (2018) mukaan luotettava tilannekuva on keskeinen ja tärkeä pohja johtamiseen ja päätöksentekoon liittyen johtamisen jokaisella tasolla.

2.4 Tilannetietoisuuden merkitys haastavissa tilanteissa

Ihminen tekee päivittäin paljon päätöksiä. Tutkimuksen mukaan määrä on 2500-10000 kappaletta päivittäin. Hyvien ja viisaiden päätösten tekeminen on edellytys sellaiselle elämälle, jota haluamme elää. (Riabacke & Riabacke 2015, 13.) Poliisityössä on mahdollista, että huono tilannetaju johtaa ihmisten kuolemiin. Vuonna 2015 Yhdysvalloissa poliisi käytti asetta 991 henkilöön, joista kuitenkin 94 oli aseettomia. (BBC 2016.)

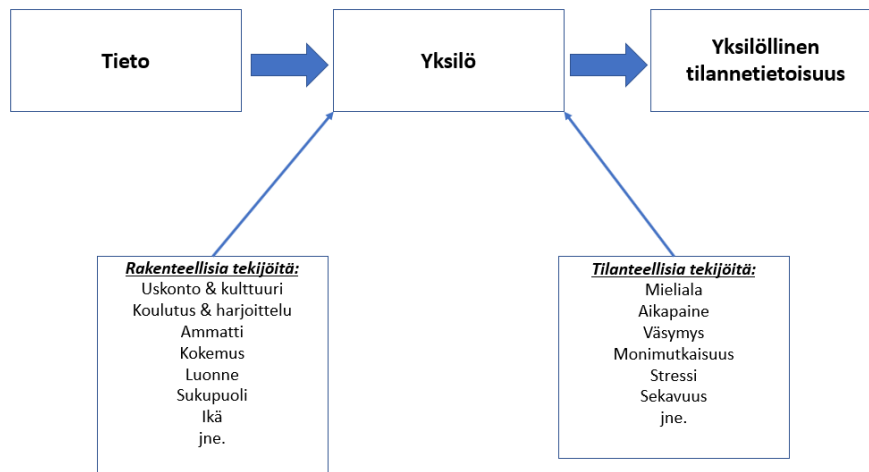
Päätöksenteko on itsessään ratkaisuvaihtoehtojen luomista ja lopulta valitsemista vaihtoehtojen välillä. Päätöksentekoon vaikuttaa merkittävästi henkinen suorituskyky. Henkisestä suorituskyvystä osa on opittavissa, osaan voi vaikuttaa yksilön henkiset perusvalmiudet ja -ominaisuudet. Henkistä suorituskykyä jakaessa osiin, on siitä tilannetaju yksi osa-alue. Muut osa-alueet ovat sosiaalinen kyvykkyys, oman mielen johtaminen ja muuttuvan toimintaympäristön tulkinta. Henkisen suorituskyvyn ja vaikuttamisen ytimessä on tilannetaju. Oikealla tavalla vaikuttamiseen liittyen tarvitaan kykyä havainnoida, ymmärtää ja vasta sitten vaikuttaa. Kaiken kehittymisen lähtökohta on ymmärrys (Gustafsberg ym. 2017, 29-33). Kuviossa 11 on esiteltynä tilannetaju muiden keskeisten henkisen suorituskyvyn elementtien kanssa.

Kuvio 11. Tilannetaju osana henkisen suorituskyvyn perustaa (Gustafsberg & Åhman 2017, 29)

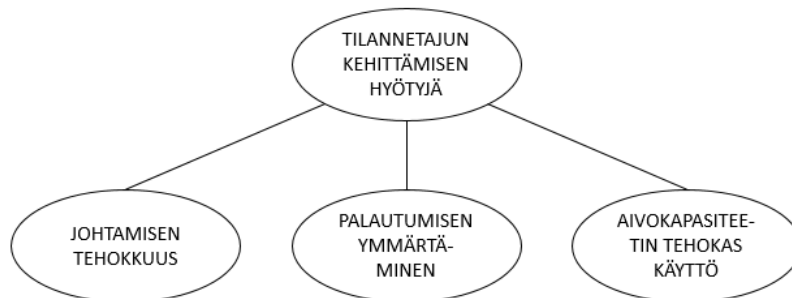
Tilannetaju eli tilannetietoisuus ohjaa päätöksentekoamme havaintojemme kautta. Tilannetietoisuus on tilannekuvaa subjektiivisempi ja siten lähempänä yksilön yksilöllisiä ominaisuuksia. Tilannetietoisuus on taito, jota voi ja pitääkin kehittää (Gustafsberg ym. 2017, 14-21).

Tilannetajun muodostumiseen vaikuttavat monet eri tekijät. Nämä tekijät ovat jaettavissa kuvion 13 mukaisesti rakenteellisiin ja tilanteellisiin tekijöihin. Kuviossa 12 on esimerkki Koistisen (2011) työssään käyttämästä tilannetietoisuuden tekijöistä.

Kuvio 12. Tilannetietoisuuteen vaikuttavat tekijät (mukaillen Koistinen 2011).

Gustafsbergin ja Åhmanin (2017, 16) mukaan on huomioitava, että vaativan työn tekemisessä tilannetaju on kriittisen tärkeää. On ratkaisevaa, miten yksilö reagoi tehtävän mukana tulevaan psykologiseen kuormaan. Reagoinnin seurauksena on tilannetajun muodostaminen ja sen seurauksena edelleen tehtävät päätökset. Näillä asioilla on myös vaikutus henkiseen suoriutumiskykyyn ja päätöksen tekemisen tehokkuuteen ja laatuun. Kuvioista 13 ilmenee, että tilannetajun kehittämisellä ja kehittymisellä on useita hyötyjä.

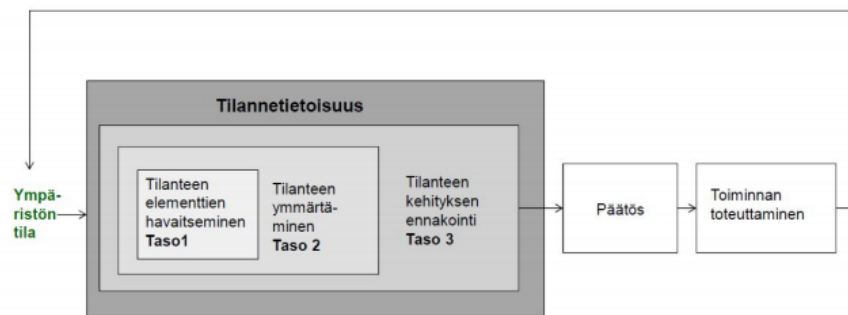
Kuvio 13. Kuvio tilannetajun kehittämisen hyödyistä. (mukaillen Gustafsberg ym. 2017)

Tilannetajusta voidaan käyttää yhtä lailla nimitystä tilannetietoisuus tai tilanneymmärrys. Tilannetajua pidetään henkisen suoriutumiskyvyn keskeisimpänä elementtinä. Englannin kielellä siitä voidaan käyttää nimitystä situation(al) awareness eli SA (Gustafsberg ym. 2017, 33).

Endsleyn mukaan tilannetietoisuus (SA, situation awareness) on sitä, että olet tietoinen mitä tapahtuu ympärilläsi ja miten ymmärrät ympäröivän tilanteen vaikuttavan sinuun nyt ja tulevaisuudessa (Endsley 2012, 13). Käydessä läpi tilannetietoisuuteen liittyvää kirjallisuutta voitiin huomata, että viranomaistoiminnassa on paljon käsitelty ja tutkittu tilannetietoisuuteen

liittyviä malleja. Etenkin eri maiden puolustusvoimissa tätä tilannetajua-kontekstia on tutkittu (Gustafsberg ym. 2017, 36). Voisiko tämä toimialueen liittyminen tutkimiseen johtua siitä, että esimerkiksi sotatilanteissa toimitaan monesti ääriolosuhteissa ja väärät päätökset voivat koitua varsin kohtalokkaiksi?

Yhdysvaltain ilmavoimien tutkijan Mica Endsleyn (1995) mukaan tilannetietoisuus voidaan jakaa tilannetietoisuusmallin avulla tasoihin. Tässä mallissa huomiota tulisi suunnata tietoisesti itsestä kumpuaviin havaintoihin, toisista ihmisistä tehtäviin havaintoihin ja ympäristöön. Siinänsä paljolti samoja asioita kuin edellä mainittujen suomalaisten kollegojen näkemykset aiheesta. Seuraavassa kuviossa 15 on mallinnettu Endsleyn (1995) logiikkaa tilanteen ymmärtämisestä päätöksentekoon ja toiminnan toteuttamiseen asti. Kuviossa 14 ja sen nuolien suunnasta on ymmärrettävissä myös toiminnan jälkeinen vaikutus uuteen ja päivittyneeseen ympäristöön tilaan.

Kuvio 14. Tilannetietoisuuden tasot (Endsley 1995)

Oman tilannetajun ymmärtämiseen ja toisaalta aktivoimiseen on monta eri osa-aluetta, joita kannattaa tarkkailla. Stressitasolla ja yleisellä energian määrällä on merkityksensä. Omien havaintojen kanssa kannattaa olla kriittinen, koska virheelliset havainnot niitä seuranneiden päätöksiä kanssa voivat ohjata yksilöä täysin väärille urille. Ympäröivät, etenkin toissijaiset asiat saattavat helposti viedä keskittymistä väärin asioihin. Näin ollen oikea fokus, huomion suuntaaminen ja yleinen läsnäolo kussakin hetkessä vaikuttavat merkittävästi tilannetajuun. Tietyissä tilanteissa rutiinit auttavat antamaan tilaa tilanteen havainnoinnille. Niin erikoiselta kuin se kuitenkin kuulostaa, liiallinen omiin tapoihin liittyvä rutiini voi olla myös vaarallista; tilannetajun sensorin toiminta saattaa heikentyä liiallisten rutiinien johdosta. (Gustafsberg ym. 2019, 62-64.) Seuraavassa kuviossa 15 on listattu edellä mainittuja tärppejä, joiden avulla tilannetajun toimintaa voi parantaa.

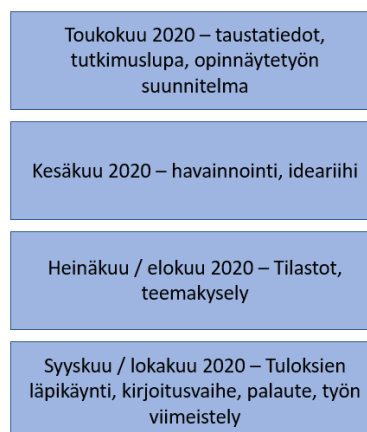

Kuvio 15. Yksilön tilannetajun toiminnan tärpit (mukaillen Gustafsberg ym. 2019).

3 Opinnäytetyön toteutus

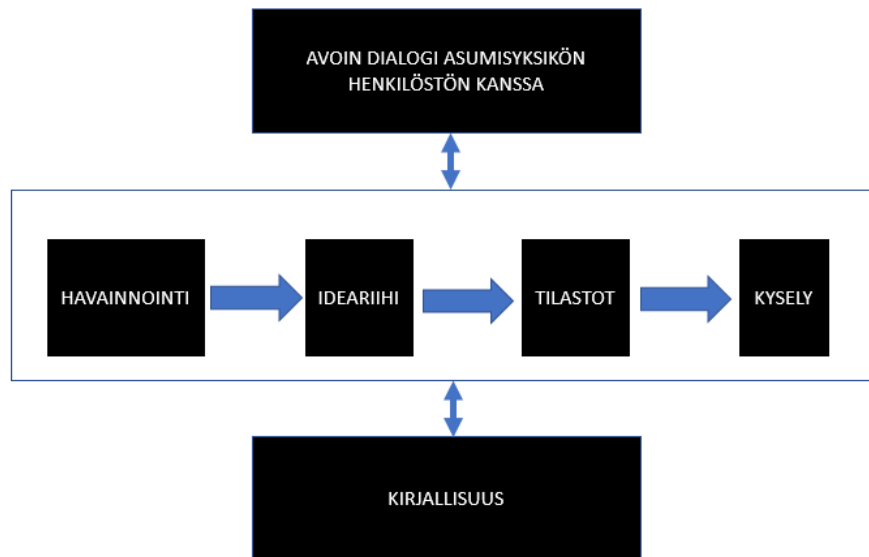
Opinnäytetyön alkuvaiheessa tutkimukseen liittyvä aihe ei ollut vielä työn toimeksiantajalla selvillä. Asumisyksikön vastaavan ohjaajan kanssa käydyissä puhelinkeskusteluissa keskusteltiin esiintyneistä tilanteista, jotta päästäisiin kiinni olennaiseen kehittämistarpeeseen. Alkuvaiheessa kävi myös selväksi, että työ tulisi saada tehtyä ilman erillisiä kustannuksia. Tämä tarkoitti sitä, että työhön liittyvät elementit tulisi saada koottua prosesseista ja käytänteistä, ei niinkään investointeja sisältävistä asioista kuten esimerkiksi laitteista tai tekniikasta.

Opinnäytetyön toteutus aloitettiin toukokuussa 2020. Alkuvaiheessa Koivulan asumisyksikön vastaavan ohjaajan kanssa käydyissä keskusteluissa hankittiin organisaatiosta tarvittavaa pohjatietoa sekä suunniteltiin yhdessä työn vaiheistusta ja aikataulua. Työn alkuvaiheeseen liittyivät tarvittavien lupien hankkiminen, kuten tutkimuslupan hankkiminen Porvoon kaupungin sosiaalitoimesta. Tutkimuslupa opinnäytetyön tekemiseksi saatiin Porvoon kaupungilta 19.5.2020. Opinnäytetyöhön liittyvä suunnitelma esitettiin seminaarissa 26.5.2020. Seuraavassa kuviossa 16 on esitelty opinnäytetyön suunniteltu aikataulu.

Kuvio 16. Opinnäytetyön vaiheistus- ja toteutusaikataulu.

Seuraavassa kuviossa on pyritty havainnollistamaan opinnäytetyön toteutukseen liittyvää tiedonhankintamallia ja sitä, miten yhteistyö asumisyksikön kanssa korostui kaikissa työn vaiheissa. Kuvion 17 keskiosan menetelmät antavat myös ajallista etenemisjärjestystä tehdyille toimenpiteille.

Kuvio 17. Opinnäytetyön toteutusvaiheeseen liittyvä tiedonhankintamalli.

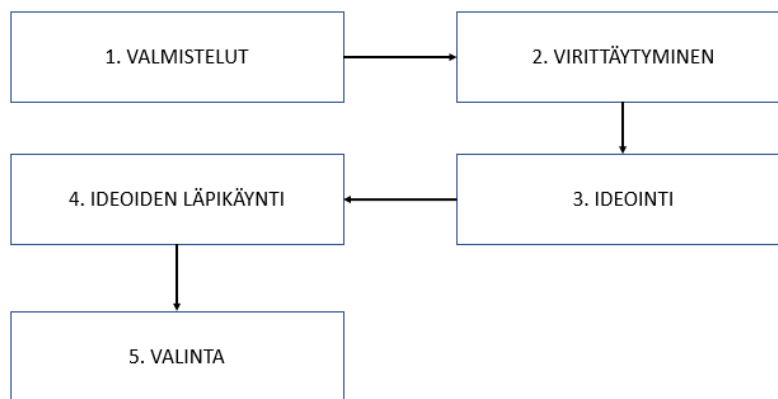
3.1 Aineiston kerääminen

Tutkimusaineistoa kerättiin kirjallisuuden ja tilastojen lisäksi laadullisilla tutkimusmenetelmillä. Näitä menetelmiä olivat havainnointi, haastattelu ja postikysely. Kun tutkimukseen liittyvää aineistoa hankitaan useammalla menetelmällä, voidaan puhua menetelmätriangulaatiosta. (Eskola ym. 1998, 69-70.)

3.1.1 Ideariihi ja havainnointi

Työn alkuvaiheen ideointiin, taustatietojen saamiseen ja keskeisimmän tutkimusongelman määrittämiseen käytettiin ideariihi-menetelmää. Ideariihi järjestettiin asumisyksikön tiloissa ja siihen osallistui asumisyksikön yhdeksän työntekijää. Ideariihin jälkeen tarkentui keskeisin osa-alue, mihin lähdettiin työssä keskittymään. Ideariihin tarkoituksena oli tuottaa mahdollisimman paljon luovia ideoita lyhyessä ajassa ja valita niistä kehityskelpoisimmat. Ideariihin voi järjestää joko järjestelmällisesti tai järjestäytymättömästi. Järjestelmällisessä menetelmässä jokainen osallistuja esittää oman, uuden ideansa vuorollaan. Erona järjestäytymättömään on se, että järjestäytymättömässä ideariihessä jokainen voi sanoa ideansa silloin kun mieleen tulee. Ideoiden yhdistely on myös mahdollista, tarkoitus ei myöskään ole kritisoida muiden ideoita. (Innokylä 2020.)

Ideariihen aluksi (valmisteluvaihe) esiteltiin osallistujien taustat, lähtökohdan opinnäytetyöhön sekä kerrattiin ideariihen tarkoitus ja kulku yleisesti osallistujille. Ennen ideariihen aloittamista kannustettiin osallistuvia työntekijöitä olemaan aloitteellisia ja tuomaan esiin kaikki mieleen tulevat ideat, tuntuivat ne siinä vaiheessa oleellisilta tai ei (virittäytymisvaihe). Ideariihen avulla käsiteltävän aiheen ja lähtökohtaisen tarkoituksen työntekijät olivat saaneet myös alustavasti tietoonsa etukäteen vastaavan ohjaajan kautta, jonka kanssa asiaa oli aikaisemmin suunniteltu.

Kuvio 18. Kuvio vaiheista, joiden mukaan ideariihessä edettiin. (mukaillen Innokylä 2020).

Ideariihen ideointi- ja läpikäyntivaihe aloitettiin kuulemalla työntekijöiden kokemuksia, havaintoja ja ideoita. Jotta ideariihen kulku saatiin pysymään kasassa, yksi työntekijä kerrallaan sai lähtökohtaisesti olla äänessä. Tasapuolisuuden ja jokaisen kokemusta kunnioittaen jokaiselle työntekijälle varattiin vähintään yksi puheenvuoro tuoda esiin ideoita. Kommentteihin tai lisäyksiin annettiin kuitenkin lupa kommentoida heti, kun alkuperäinen ideoija oli saanut kerrottua asiansa. Tällä varmistettiin ainakin se, että esille noussut aihe saisi vahvistua, laajentua tai tarkentua, mikäli yksittäiseen asiaan liittyisi paljon keskustelua ja näkökulmia. Ideariihen pääkohdat kirjoitettiin muistiin paperille. Ideariihen kulkua ohjasi yleisellä tasolla seuraavat apukysymykset: Millaisia työturvallisuutta uhkaavia tilanteita olet kokenut työssäsi? Mitkä asiat ovat keskeisimmät kehitystarpeet tai -kohteet, joilla päivittäistä työturvallisuutta voitaisiin parantaa? Ideariihellä oli siis tarkoitus nostaa esille vaaraa aiheuttavia tilanteita havainnollistamaan koettuja olosuhteita ja sitä kautta myös kehittämiskohtia, joihin opinnäytetyöllä voitaisiin yrittää saada kehitystä. Seuraavassa kuviossa 19 on esitetty esiin nousseet ideat. Ideoista valittiin jatkotyöstöön tiedonkulku ja tilannekuvan siirto.

Vastaanottohuoneessa yksin asiakkaan kanssa	Terä-ase lähes kaikilla	Henkilön ja asunnon yhdistäminen
Kotikäyntejä tehdään	Alueella useita eri rakennuksia	Ulkopuoliset henkilöt, alueen yleiskuva
Tiedonkulku	Toimeentulopäätökset tehtävä muualla	Tilannekuvan siirto
Ulkopuoliset kaverit haastavimpia	Raportointi	Kameroiden katvealueet

Kuvio 19. Ideariihessä Koivulan työntekijöiltä esiin tulleita vaaratilanteita.

Havainnointi eli observointi on menetelmä, jossa tietoa kerätään tutkimalla ilmiötä seuraamalla ja tekemällä havaintoja (Havainnointi eli observointi 2020). Havainnointia käytetään yleensä muiden menetelmien rinnalla, niin tässäkin tapauksessa. Havainnointi voi kohdistua tapahtumiin, käyttäytymisiin tai fyysisiin kohteisiin (Havainnointi 2020). Havaintoja ei koskaan pidetä tutkimuksen varsinaisina tuloksina, mutta tutkimukseen liittyvän johtolankojen rakentamisessa menetelmästä on apua (Alasutari 1999, 78). Kun havaintoja tehdään viettäen jonkin verran aikaa kohteessa, voidaan puhua havainnoinnista toissijaisena aineistona (Puusa & Juuti 2011, 102). Tässä työssä havainnointi kohdistettiin pääosin fyysiseen kohteeseen eli Koivulan asumisyksikön rakennuksiin ja niihin liittyviin tiloihin. Mahdollisuus toimintaympäristön havainnointiin järjestettiin Koivulan asumisyksikön tiloissa 17.6.2020. Käynnin aluksi Koivulan vastaava ohjaajan toimesta esiteltiin yksikön toimintaa ja siihen liittyviä hallintorakennuksen tiloja. Tämän jälkeen alue kierrettiin läpi ja samassa yhteydessä tutustuttiin muutamaa alueella oleviin asuntoihin sekä yleisiin tiloihin. Tutustumiskierroksen jälkeen siirryimme alueen toiseen työntekijöiden käytössä olevaan rakennukseen. Tässä vaiheessa mukaan tulivat vastaavan ohjaajan lisäksi seitsemän muuta yksikön työntekijää sekä toiminnasta Porvoon kaupungin puolelta vastaava esimies videoyhteyden avulla. Havainnoinnin avulla saatiin käsitys siitä, millainen toimintaympäristö Porvoon asumisyksikkö on. Havainnoinnin yhteydessä saatiin selvitettyä, miten alueella olevat rakennukset sijaitsevat toisiinsa nähden ja missä esimerkiksi alueen valvontakamerat sijaitsevat. Havainnoinnin avulla saatiin käsitys myös esimerkiksi hallintorakennuksen työtiloista ja työtiloihin liittyvistä yleisistä teknisistä ja kalusteellisista ratkaisuista.

3.1.2 Haastattelu

Haastattelu on yksi yleisimmistä tiedonkeruumenetelmistä. Haastattelun tarkoituksena on keskustelun yhteydessä käydä läpi joko järjestelmällisesti tai vähemmän järjestelmällisesti asioita, jotka ovat tutkimukseen liittyen relevantteja. Haastattelulla pyritään keräämään tutkimusaineistoa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34-42.) Laadullisessa tutkimuksessa on normaalia kerätä teemahaastattelulla tietoa tietystä aihealueesta (Heikkilä 2008, 17). Tämän opinnäytetyön yhteydessä suoritettiin kaksi haastattelua, joiden kohteena oli asumisyksikön vastaava ohjaaja. Haastattelut suoritettiin puhelimitse 28.4.2020 ja 7.9.2020. Haastattelut suoritettiin puolistrukturoidusti siten, että haastattelun aiheet ja asiakokonaisuudet vaihtelivat haastattelun aikana joustavasti. Haastatteluiden aiheet liittyivät organisaation toimintaan ja toimintaympäristön määrittämiseen. Haastatteluilla saatiin taustatietoa asumisyksikön toimintaperiaatteesta, organisaatiosta, työssä käytettävistä teknisistä apuvälineistä sekä Koivulan asumisyksikön nykytilanteesta työturvallisuuden osalta. Haastattelun avulla saatiin myös tietoa siitä, mitä tietoa organisaatiolta löytyisi työhön hyödynnettäväksi.

3.1.3 Teemakysely työntekijöille

Koivulan asumisyksikön työntekijöille toimitettiin työn aihepiiriä käsittelevä kysely sähköisesti 30.7.2020. Kysely palautettiin postitse allekirjoittaneelle elokuun puolessa välissä 2020. Postikyselyssä sopiva vastausaika Heikkilän (2008, 66) mukaan on yleensä 7-10 päivää, mutta tässä tapauksessa kesäloma-ajan johdosta vastausaika haluttiin pidentää. Kyselystä voidaan käyttää nimitystä postikysely. Postikyselyssä on sekä huonoja että hyviä puolia. Hyviä puolia tässä tapauksessa oli se, että haastattelijan vaikutus vastaajaan oli käytännössä olematon. Lisäksi kysely oli kustannustehokas, koska haastattelihoita ei tarvittu paikan päälle ja vastaajat pysyivät vastaamaan kyselyyn itselleen sopivassa tilanteessa. Toisaalta esimerkiksi vastauksien tarkkuuden suhteen voi esittää kritiikkiä eli vastataanko juuri siihen asiaan, mitä kyselyssä tarkoitetaan. (Heikkilä 2008, 20.)

Kyselyyn vastasi yhteensä 11 henkilöä, mikä tarkoitti koko Koivulan asumisyksikön henkilökuntaa. Yleisesti ottaen postikyselyssä saattaa vastausprosentti olla alhainen (Heikkilä 2008, 20). Tässä tapauksessa vastausprosentti oli täysi sata. Näin ollen kyselyn kautta voidaan myös arvioida tutkimuksen olevan työntekijöille tärkeä (Heikkilä 2008, 66). Kysely itsessään antoi kuvan työntekijöiden näkökulmiin tilannekuvaan liittyvistä haasteista ja siitä, millaiset asiat mahdollisesti parantaisivat työn turvallista tekemistä tulevaisuudessa. Kyselyyn liittyvät vastaukset purettiin sellaisenaan Excel-laskentataulukon, jolloin vastauksiin liittyvä sisällön analyysi ja erilaisten arvojen laskeminen mahdollistui parhaalla mahdollisella tavalla sekä myös tutkimuseettisellä tavalla.

Laadulliseen tutkimukseen liittyvässä kyselyssä käytetään voittopuolisesti avoimia kysymyksiä. Avointen kysymysten etu on se, ettei kaikkia vastaukseen liittyviä vaihtoehtoja tarvitse

välttämättä etukäteen tietää. (Heikkilä 2008, 49.) Tämä kysely piti sisällään yhteensä 16 kysymystä, joista osaan tuli kuitenkin vastata valitsemalla lähinnä omaa kokemusta oleva numero 1-5 välillä (arvo). Suurin osa kysymyksistä oli vapaasti vastauskenttään kirjoitettavia, ilman merkkimäärän rajausta. Kyselyyn vastattiin nimettömänä ja kyselyt toimitettiin tarkasteltavaksi siten, ettei siitä voinut päätellä vastaajan henkilöllisyyttä tai tehtävää.

3.1.4 Tilastot

Laadullisessa tutkimuksessa voi hyödyntää tutkimuksen kannalta relevantteja tilastotietoja. Tilastotietoja voi hyödyntää esimerkiksi vertailutietoina suhteessa muun aineiston avulla saatuihin tuloksiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 176-177.) Koivulan asumisyksiköstä toimitettiin opinnäytetyötä varten työntekijöiden työturvallisuutta vaarantaneiden tilanteiden tilastoja ajanjaksolta 1.1.2017 - 21.7.2020. Kyseiset tilastot ovat peräisin organisaation tietojärjestelmästä päivämäärän tarkkuudella. Tilastoinnista ei ilmennyt yksittäisiin tapahtumiin liittyviä olosuhde- tai osallisuustietoja, mutta tapahtumiin liittyneet perustiedot tilastot sisälsivät.

3.2 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen yhteydessä suoritettava aineistoanalyysi voidaan nähdä analyytisenä, mutta toisesta näkökulmasta myös synteettisenä. Aineiston luokittelu edustaa analyytisuutta. Tärkeää on kuitenkin löytää synteesiä eli kahden tai useamman asian yhdistelyn kautta luovaa temaattista kokonaisrakennetta, missä vältetään liiallisen sirpalemaisuuuden uhka ja pyritään käsittelemään näin ollen relevantteja teemoja. Tässä tutkimuksessa saatua aineistoa teemoitettiin siten, että keskeiset ydinkategoriat ja -asiat tulisivat tarkastelun kohteeksi. Tutkijalla on tutkimuksessa rooli siinä, että tutkimusprosessin edetessä tutkijan osaaaminen, näkemys ja aiheen tulkinta kehittyy ja näin ollen sillä on vaikutusta työn prosessiin. (Aaltola ym. 2010, 80-81.)

Vaikka valtaosa tämän tutkimuksen aineistosta saapui paperiversiona tutkijan käyttöön, saadun aineiston analyysissä käytettiin apuna tietokonetta. Varsinaisia ja autenttisia analyysiohjelmiä ei ole olemassa vaan analyysin tekee aina tutkija tai tutkijaryhmä. Tilastoihin liittyvät kirjaukset siirrettiin asumisyksikön kuvankaappauksesta tutkijan tekemään Excel-laskentataulukoon. Excel-taulukoon luotiin omat sarakkeet jokaiselle yksilöivälle tiedolle, minkä jälkeen saatuja vastauksia pystyttiin erilaisilla suodatus- ja kaaviotoiminnoilla saamaan vastaamaan haluttua näkökulmaa. Samalla tavalla toimittiin kyselyn osalta niissä kysymyksissä, joissa vastaajan tuli ilmoittaa lähinnä kokemustaan oleva arvo (1-5). Haastatteluiden ydinkohdat ja kyselyiden vastaukset siirrettiin tekstinä samaiseen Excel-taulukoon, missä vastauksien luokittelu suoritettiin. Kysymyksessä on tutkijan suorittama aineiston analyysi silloin, kun aineistoa luokitellaan ja järjestellään eri luokkiin sekä nimetään asianmukaisin tavoin (Aaltola ym. 2010, 108).

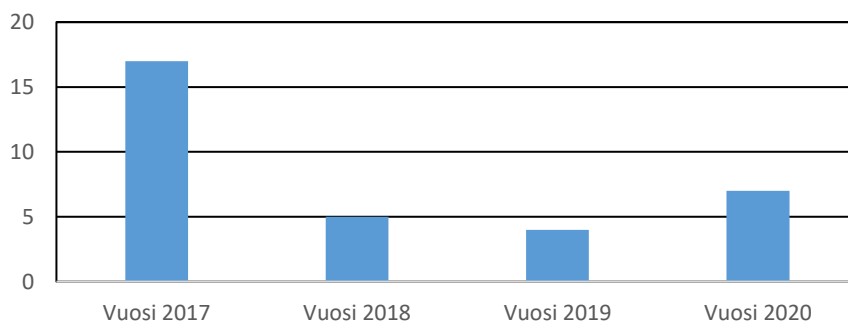
3.3 Tulosten yhteenveto

Tässä työssä hankittu aineisto luokiteltiin noin viideksi osakokonaisuudeksi, joiden alle etsittiin kuhunkin osakokonaisuuteen liittyviä, aineistosta ilmi tulleita asioita. Nämä osakokonaisuudet olivat uhka- ja vaaratilanteet, turvallisuuden kokeminen, työhön liittyvät riskitekijät, tilannekuva, akuutin tilanteen kommunikointi ja kehitysehdotukset. Tutkimuksessa kerätty aineisto oli pääosin laadullista aineistoa eli aineistoa, joka oli tekstimuodossa. Aineisto sisälsi myös numeerista aineistoa.

3.3.1 Uhka- ja vaaratilanteet tilastoina

Asumisyksikön tilastoista saatiin todellista tilastotietoa kirjatusta tapahtumista ajalta 1.1.2017 - 21.7.2020. Kyselyyn liittyvät tulokset eivät antaneet tarkkoja lukuja uhka- ja vaaratilanteiden määristä, joten tämän vuoksi tämän osakokonaisuuden arvioinnissa on käytetty ainoastaan tilastotietoja. Seuraavassa kuviossa 20 on eriteltyä vuositasolla kirjatut vaaratilanteet edellä mainitulta aikaväliltä.

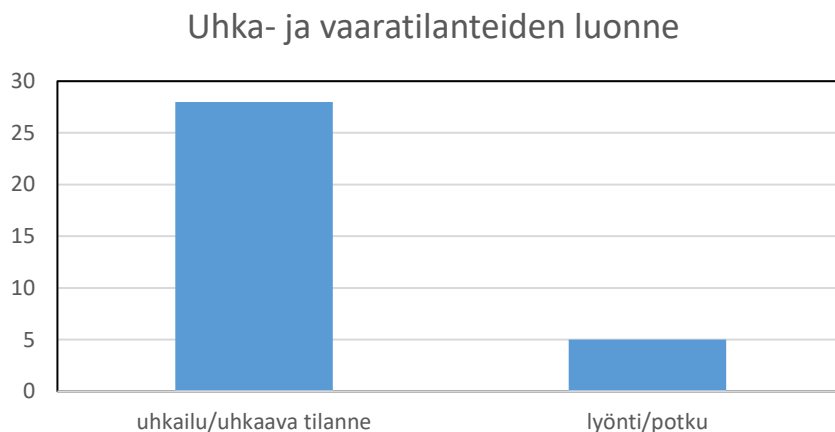
Kirjatut uhka- ja vaaratilanteet 1.1.2017 -
21.7.2020

Kuvio 20. Turvallisuutta vaarantavien tapahtumien kokonaismäärä 1.1.2017 - 21.7.2020.

Tilastoihin liittyneet vaaratilanteiden kirjaukset oli jaettu asumisyksikössä kahteen kategoriaan eli työntekijään tai työntekijöihin kohdistuneeseen päälle karkaukseen (lyönti tai potku) tai työntekijöiden uhkaamiseen (uhkailu tai uhkaava tilanne). Tilastoista ei suoraan käynyt ilmi yksittäisiin tapauksiin liittyviä tarkennuksia esimerkiksi vallitsevien olosuhteiden tai osapuolien osalta. Tilastoista yleisenä huomiona voitiin nopeasti huomata se, että vuonna 2017 tapahtumia oli ollut varsin paljon eli yhteensä 17 kappaletta. Vuonna 2018 (5 kappaletta) ja 2019 (4 kappaletta) kirjatut tapahtumat vähentyivät selvästi, kunnes jälleen kuluvana vuonna 2020 tapaukset olivat selvässä nousussa puolen vuoden tarkasteluajanjakson osalta. Mikäli kuluvan vuoden 2020 tapaukset jatkaisivat suhteellista kasvuaan, voisi loppuvuonna vaarantavien tilanteiden määrä päätyä lähelle vuoden 2017 määrää.

Kun tarkasteltiin aikavälin 1.1.2017 - 21.7.2020 tapahtumien luonnetta, voitiin todeta uhkailun tai uhkaavien tilanteiden olleen selvästi yleisempää kuin lyöntien tai potkujen. Kaiken kaikkiaan uhkaavia tilanteita oli ollut tarkasteluajanjaksolla 28 kappaletta. Työntekijöihin kohdistuvia lyöntiin tai potkuun liittyviä tilanteita oli ollut koko ajanjaksolla viisi kappaletta. Tilastojen perusteella voitiin todeta, että joka seitsemäs tapahtuma oli koko tarkasteluajanjaksolla ollut lyönti tai potku. Asumisyksikön vastaavan ohjaajan mukaan kuitenkin kaikissa edellä mainituissa tilanteissa oli toistaiseksi välttytty fyysisiltä vahingoilta (Nyqvist 2020). Kuviossa 21 havainnollistetaan uhka- ja vaaratilanteiden keskinäistä jakaumaa.

Kuvio 21. Uhka- ja vaaratilanteisiin liittyvän luonteen jakautuminen.

3.3.2 Turvallisuuden kokeminen

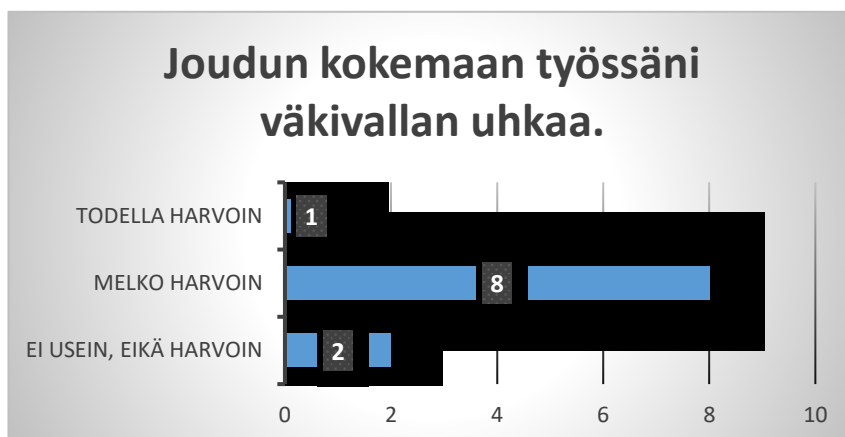
Työntekijöiden turvallisuuden kokemiseen saatiin tietoa pääosin kyselystä saaduilla tuloksilla. Kyselyssä oli teemaa koskevat kysymykset, joilla selvitettiin työntekijöiden suhtautumista työssä koettuun pelkoon sekä työssä koettuun väkivallan uhkaa aiheuttaneisiin tilanteisiin. Kyselyssä tietoa työntekijöiden suhtautumisesta työssä koettuun pelkoon haettiin kysymyksellä, jossa vastausvaihtoehdoista (1-5) piti valita lähinnä omaa kokemusta kuvaava vaihtoehto. Kukaan asumisyksikön työntekijöistä ei vastannut kysymykseen melko usein tai todella usein. Yleisimmän vastauksissa ilmi tullut kokemus oli se, että pelkoa koettiin melko harvoin. Työntekijöihin liittyviä, pelkoa aiheuttavia tilanteita aiheuttivat eniten arvaamattomat tilanteet, joihin monissa vastauksissa liittyivät myös päihitteet. Merkittävänä havaintoina vastauksissa havaittiin lisäksi ulkopuoliset henkilöt, eli henkilöt, jotka eivät alueella asu, mutta jotka alueelle saapuvat ja vierailevat asukkaiden luona. Tuloksista ilmeni, että ulkopuolisten vierailuja alueelle on haastavaa aukottomasti kontrolloida. Asumisyksikön alue ei kuitenkaan ole fyysisesti suljettu tai vartioitu alue. Alueen ympärillä olevat aidat eivät tuo myöskään täydellistä estettä alueelle pääsemiseen. Tähän liittyen alueelta onkin saatu havaintoja, että myös aitojen yli on kiivetty, jotta alueen sisään on päästy. Aidat ovat korkeudeltaan sellaisia, että halutessaan niiden yli pääsee kohtuullisen pienellä vaivalla. (Nyqvist 2020.)

Valvontakameroitakaan ei ole alueen jokaisessa kulmassa, joten tällaisen toiminnan havaitseminen on haasteellista etenkin pimeinä vuoden- tai vuorokaudenaikoina. Kuviossa 22 on havainnollistettu, miten työhön liittyvää pelkoa on koettu.

Kuvio 22. Työssä koetun pelon kokemiseen liittyvä vastauksien jakauma.

Kyselyn avulla selvitettiin myös työntekijöiden suhtautumista väkivallan uhkan kokemiseen. Väkivallan uhkaa teemoitettiin tutkimuksessa samaan asiaan pelon kokemisen kanssa, vaikka väkivallan uhka sisältää joitain eroja pelon kokemisen kanssa. Väkivallan uhkan kokeminen liittyy enemmän fyysisen koskemattomuuden menettämiseen ja on täten mahdollisesti vielä konkreettisempi ja vakavammin otettava asia. Tulosten perusteella väkivallan uhkaa koettiin työntekijöiden keskuudessa melko harvoin. Tulosten perusteella verbaalista eli sanallista väkivallan uhkaa saattaa useinkin, mutta fyysistä väkivallan uhkaa harvoin. Kuvioista 23 ilmenee, miten väkivallan uhkaa on työssä koettu.

Kuvio 23. Väkivallan uhkan kokemiseen liittyvä vastauksien jakauma.

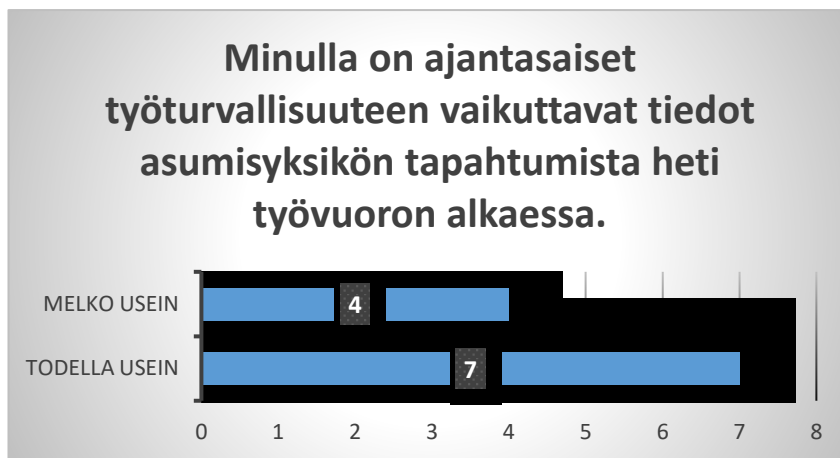
3.3.3 Keskeiset riskitekijät

Tuloksia analysoitiin siten, että niistä saataisiin selvitettyä yksittäisiä tilanteita ja asioita, jotka aiheuttavat työssä pelkoa ja väkivallan uhkaa. Riskitekijöitä luokiteltiin tuloksien mukaisesti kahteen pääkategoriaan; ihmisiin ja olosuhteisiin. Tuloksien avulla havaittiin, että ihmisiin liittyvät riskitekijät liittyivät useimmiten ulkopuolisiin, päihtyneisiin, psykoottisiin henkilöihin sekä uhkaavasti käyttäytyviin henkilöihin. Tuloksien perusteella riskialtteinta on ollut toiminta sellaisten henkilöiden kanssa, joiden taustoja ja käyttäytymismalleja ei tunneta.

Olosuhteiden osalta esiin nousivat äkilliset ja arvaamattomat tilanteet, yöaikaan tapahtuvat tilanteet ja tilanteet, joissa ihmisillä on hallussaan terä-aseita.

3.3.4 Tilannekuva

Tiedonkeruumenetelmien osalta tilannekuvaan liittyviä tuloksia saatiin etenkin kyselyn avulla. Tuloksista kävi ilmi, että ajantasaiset ja työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot ovat varsin hyvin työntekijöiden tiedossa työvuoron alkaessa. Seuraavassa kuviossa 24 on esitettyä tilannekuvaan liittyvä vastauksien jakauma.

Kuvio 24. Ajantasaisiin tietoihin liittyvä vastauksien jakauma.

Tilannekuvaan liittyen tuloksista haettiin analyysin keinoin myös tietoa tilannekuvan siirtymisestä työntekijältä toiselle esimerkiksi vuoronvaihdon yhteydessä sekä siitä, miten tilannekuvaan liittyvät tiedot asumisyksikössä tallennetaan. Tilannekuva on siirtynyt asumisyksikössä raportin ja raportoinnin avulla. Vastauksista ei käynyt ilmi se, liiittykö raportointiin ihmisten kohtaaminen esimerkiksi vuoronvaihtopalaverin yhteydessä. Tilannekuvan tallentamiseen ja tilannekuvan löytämiseen liittyen tuloksista kävi ilmi, että tilannekuvaan liittyviä asioita tallennetaan useisiin eri paikkoihin kuten tietokoneelle, kansioon, viestivihkoon ja ilmoitustaululle. Seuraavassa kuviossa 25 on havainnollistettu tietojen tallentamiseen liittyvän kokonaisuuden kokemista.

Kuvio 25. Tilannekuvaan liittyvien tietojen tallentamiseen liittyvä jakauma.

Tilannekuvan osalta kyselyn kartoitettiin henkilöstön mielipidettä siitä, mitä tilannekuvatietojen pitäisi sisältää. Tuloksista ilmeni, että toimintaohjeet erilaisiin tilanteisiin olisivat tärkeitä. Tuloksista ilmeni, että ohjeista tulisi käydä ilmi se, missä tilanteissa pitäisi toimia itse ja missä tilanteissa lisäävun hälyttäminen ja tilannekuvan ylläpitäminen olisi riittävä toimenpide. Tuloksista nousi myös esille erilaisten yhteystietojen saatavuus sekä alueen yleiskuvan tärkeys.

3.3.5 Kommunikointi akuutissa tilanteessa

Akuutin, työturvallisuutta vaarantavan tilanteen viestimisen tehokkuutta selvitettiin yhtenä teemana kyselyssä. Tämän teeman osalta haettiin tuloksia siihen, miten akuuttiin tilanteeseen ajautunut työntekijä oli pystynyt hälyttämään paikalle lisäapua ja toisaalta kuvaamaan tilanteisiin liittyviä olosuhde- ja osapuolitietoja. Tämän osa-alueen osalta tuloksissa ilmeni jakaumaa aikaisempaa enemmän eli henkilökunta koki osa-alueen monin eri tavoin. Seuraavassa kuviossa 26 on kuvattu viestimisen ajallista onnistumista.

Kuvio 26. Akuutin tilanteen viestimisenopeuteen liittyvä jakauma.

Osa-alueeseen liittyen kartoitettiin myös tapoja, millä keinoilla työntekijät ovat akuuteissa tilanteissa viestineet. Tuloksien perusteella valtaosa akuutin tilanteen viestinnästä hoidettiin puhelimitse, osa oli hyödyntänyt tilanteissa ilmeitä ja eleitä. Myös hälytyspainike mainittiin vastauksissa. Tuloksista nousi esiin se työparin informointi, mikäli alueella liikutaan.

Tuloksien perusteella puhelimen käyttö nähtiin asiakkaan näkökulmasta provosoivana. Tuloksen perusteella viestiminen pitäisi pystyä hoitamaan asukkaalta tai asiakkaalta mahdollisimman huomaamattomasti.

3.3.6 Työturvallisuuden kehittäminen

Asumisyksikön työturvallisuuden kehittämiseen liittyviä tuloksia saatiin kyselyyn liitetyillä kysymyksillä, joihin pyydettiin työntekijöiden mielipiteitä tilannekuvan, viestinnän ja aiheeseen yleisesti liittyvän kehittämistarpeen näkökulmasta. Toimivien hälytys- ja paikannuslaitteiden sekä sisäisen radiopuhelinjärjestelmän hankinta nousi tuloksissa useasti esiin.

Uhka- ja vaaratilanteiden kirjaamisen tarkkuuteen, raportointiin ja tilanteiden dokumentointiin toivottiin tarkempaa kirjaamiskäytäntöä. Uhka- ja vaaratilanteisiin kirjaamiseen liittyen, tapauskohtainen uhka- ja vaaratilannetieto pitäisi myös saattaa johdon tietoon.

Turvallisuusasioiden säännöllinen koulutus ja kertaus koettiin tärkeänä. Tuloksien perusteella myös kameravalvontajärjestelmää tulisi parantaa. Tuloksien perusteella alueen C-rakennus on esimerkiksi rakennus, jonka hallintaan toivottiin kameravalvontaa.

3.4 Tuloksiin liittyvä menetelmävertailu

Eri osa-alueiden tuloksia vertaillen ideariihä ja teemakyselyn tulokset olivat keskenään saman suuntaisia. Vastauksien samankaltaisuus on mahdollista siitä syystä, että ideariihä ja kysely kohdistettiin pääosin samalle kohderyhmälle. Ideariihessä keskusteltiin vastaavan tyyppisistä tilanteista ja kehityskohteista, kuin mitä pari kuukautta myöhemmin suoritettuna teemakyselyn tuloksista nousi esiin. Ideariihessä nostettiin esille esimerkiksi ulkopuolisiin henkilöihin ja niiden kontrolloimiseen liittyvät haasteet. Ideariihessä keskusteltiin myös tekniikan hyödyntämisestä viestinnässä. Nämä asiat vahvistuivat kyselyn tuloksien perusteella. Havainnointi, haastattelu ja teemakysely antoivat myös saman suuntaisen kuvan tilanteesta. Esimerkiksi valvontakameroiden sijainti ja alueen hallintaan liittyvät haasteet nousivat esiin niin haastattelussa, havainnoinnin yhteydessä kuin kyselyn tuloksissakin. Havainnoinnin yhteydessä havaittiin, että alueen yksi sivu on kiinni metsän reunassa. Lisäksi tämä sivu alueesta on vastakkaisella puolella aluetta, missä varsinainen sisäänkäynti alueelle on. Tämän johdosta esimerkiksi juuri tämän sivun hallintaa on vaikea suorittaa ilman kameravalvontavälineistöä.

Jonkin verran erilaisena näyttäytyi sen sijaan tilastoinnin ja kyselyn tuloksien vertailu. Kyselyn perusteella työpaikalla ei koettu pelkoa tai väkivallan uhkaa siinä määrin, kuin mitä tilastot osoittivat. Tilastoja vertaillen huomattiin, että kirjattuja vaara- ja uhkatilanteita on useita joka vuosi. Esimerkiksi kuluvana vuonna 2020 niitä oli heinäkuuhun mennessä kirjattu keskimäärin yksi tapaus kuukautta kohden, jota pienessä organisaatiossa voi kuitenkin pitää merkittävänä määränä.

4 Kehitysehdotukset

Kehitysehdotuksien osalta tässä kappaleessa tuodaan esille työn tuloksien kautta nousseita asioita sekä tarvittaessa käyttöön otettavia malleja. Pääosin kehitysehdotukset koskevat tilannekuvan muodostamiseen liittyviä asioita sekä toimintaohjeita erilaisiin tilanteisiin. Myös tietojen kirjaamiseen ja tallentamiseen liittyviä kehitysehdotuksia on esitetty.

4.1 Työpaikkakoulutus

Suoritettujen haastattelun perusteella erilaisia turvallisuuskoulutuksia on järjestetty ja koulutus tullaan huomioimaan tulevaisuudessakin asumisyksikön henkilöstölle (Nyqvist 2020). Vaikka ennakoinnin ja valmiuden merkitystä tulisi kaikessa toiminnassa aina korostaa, kokisin erinomaisena ajatuksena, että esimerkiksi tilannetajun tai henkisen suorituskyvyn kouluttaja kävisi luennoimassa asumisyksikön henkilöstölle henkisestä suorituskyvystä sekä tilannetajun merkityksestä. Asumisyksikön toimintaan liittyy tulevaisuudessakin akuuttien ja yllättävien tilanteiden riski, joissa työntekijöiden toimintakyvyllä on suuri merkitys.

Tämän lisäksi työ- sekä tietoturvallisuuteen liittyviä verkkokursseja toteutetaan tänä päivänä laajasti erilaisina verkkototeutuksina. Verkkokoulutukset ovat tänä päivänä helposti järjestettäviä sekä organisaation näkökulmasta edullisia. Kyseisiä kursseja ja koulutuksia voidaan suorittaa päivittäisen työn yhteydessä joustavasti oman työtilanteen salliessa. Mikäli koulutuksen suorittaminen keskeytyisi työtilanteen takia, voi koulutusta useissa verkkototeutuksissa jatkaa myöhemmin siitä kohdasta, mihin kohtaan opiskelija on jäänyt. Verkkokoulutuksiin liittyvää tietoa voi oman organisaation ulkopuolelta etsiä esimerkiksi Työturvallisuuskeskuksen verkkosivuilta.

4.2 Terä-aseet ja humeruiskut

Työn tuloksista ilmeni, että alueella on havaittu terä-aseita ja huumausaineen käyttöön liittyviä ruiskuja. Etenkin huumausaineen käyttöön liittyvien ruiskujen osalta tulisi kiinnittää huomiota siihen, että ruiskuja käsitellään turvallisesti ja huolellisesti, turva- tai viiltosuojahansikat kädessä. Löydettävät humeruiskut suositellaan kerättävän yleisistä tiloista ja ulkoalueilta talteen esimerkiksi korkilliseen muoviasiaan. Muoviastioiden varsinainen säilyttäminen

suositellaan järjestettävän lukitussa tilassa. Ruiskujen kuljettamisessa tai väliaikaisessa säilyttämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi 1,5 litran muovipulloa. Löydettyjä huumeruiskuja otetaan varsin yleisesti vastaan esimerkiksi apteekeissa ja terveysasemilla. Mikäli ruiskuja löydetty yksittäisiä löydöksiä enemmän, suositellaan ottamaan poliisiin yhteyttä käyttövälineiden hävitysprosessin selkiyttämiseksi.

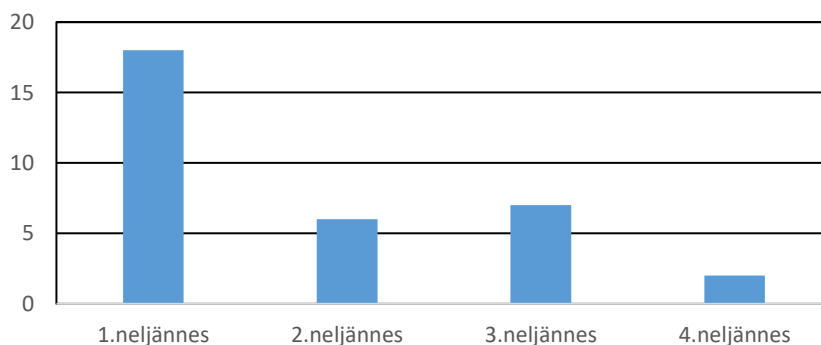
Rikoslain (563/1998) 15 luvun 10 §:ssä käsitellään törkeiden rikoksien ilmoittamisvelvollisuudesta. Ruiskun löytymisen yhteydessä voidaan lähtökohtaisesti epäillä esimerkiksi huumausaineen käyttörikosta. Näin ollen sellaisenaan asiassa ei toteudu lain mukainen rikoksen ilmoittamisvelvollisuus. Tämä tarkoittaa sitä, ettei löytyneiden ruiskujen perusteella ole lain mukaista velvollisuutta ilmoittaa asiasta poliisille. Ilmoittamista suositellaan kuitenkin harkittavan tilanteissa, joissa esimerkiksi ruiskujen löytöpaikan tai muun tiedon perusteella voidaan epäillä huumausaineen myyntiin liittyvää huumausainerikosta. On myös huomioitavaa, että poliisille saatettu tieto voi myös vahvistaa poliisin tilannekuvaa tai muuta alueeseen liittyvää tietoa.

Terä-aseiden ja huumeruiskujen löytymisiin liittyvät tiedot tulisi ottaa huomioon myös tilannekuvassa siten, että työntekijät ovat tietoisia näistä asioista. Huumeruiskujen johdosta työhön liittyy merkittävä tartuntariski, minkä johdosta suosittelen, että työntekijöiden asianmukaisista rokotuksista huolehditaan yhdessä työterveyshuollon kanssa.

4.3 Painopisteajat ja kirjaukset

Asumisyksikön tilastoja voidaan hyödyntää työvuorosunnittelussa ja painopistealueiden löytämisessä. Tilastoista havaittiin vuodenaika, jolloin uhka- ja vaaratilanteita on tapahtunut eniten. Seuraavan kuvion avulla huomataan, että talviaikaan tammi-maaliskuussa on viimeisen noin neljän vuoden aikana ollut eniten uhka- ja vaaratilanteita. Tämän tiedon osalta suositellaan, että esimerkiksi vuodenvaihteen ja hiihtolomien aikaan vahvuudet asumisyksikössä säilyvät normaalina.

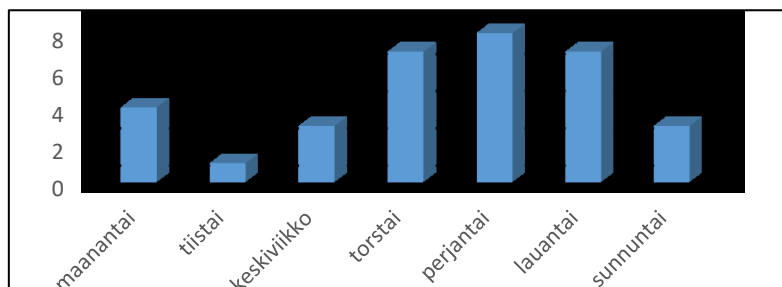
Uhka- ja vaaratilanteet per vuosineljännes

Kuvio 27. Uhka- ja vaaratilanteet per vuosineljännes 1.1.2017 - 21.7.2020.

Uhka- ja vaaratilanteisiin liittyviä tapahtumia tarkasteltiin myös viikonpäiväkohtaisesti, kuten kuviossa 28 on esitetty. Viikonpäivien osalta yksittäistä piikkiä tilastoissa ei viikonpäivän osalta ollut nähtävissä. Eniten tapahtumia oli kirjattu perjantaipäivinä, jolloin tapahtumien määrä oli kahdeksan kappaletta eli noin neljännes kaikista tapahtumista. Yleisesti ottaen torstaista lauantaihin näyttäisi olleen ajanjakso, jolloin tapahtumien määrä nousi suhteessa esimerkiksi alkuvuikon tapahtumiin. Tätä tietoa voidaan hyödyntää päiväkohtaisesti työvuoro-suunnittelussa esimerkiksi siten, että tiistaipäivinä voitaisiin pitää nk. arkivapaapäivä mahdollisen viikonloppuvuoron jäljiltä.

Tapahtumat per viikonpäivä 1.1.2017-
21.7.2020

Kuvio 28. Uhka- ja vaaratilanteet per viikonpäivä 1.1.2017 - 21.7.2020.

Tilastojen perusteella uhka- ja vaaratilanteita on asumisyksikössä kirjattu kahdessa luokassa. Nämä luokat ovat uhkaavat tilanteet sekä fyysisen koskemattomuuden rikkominen lyömällä tai potkimalla. Tiedot ovat myös sisältäneet tapahtumapäivämäärän. Tässä yhteydessä ehdotan, että kirjauksia kirjattaisiin jatkossa yksityiskohtaisemmin.

Tilastojen merkitsemisen suhteen ehdotan, että tapahtumista kirjattaisiin seuraavat yksilöivät lisätiedot: tapahtumiin liittyvä kellonaika, osapuolten tieto ja työntekijän arvio uhka- tai vaaratilanteeseen päätyneen tapahtuman syistä (lisätieto) sekä uhka-arvio siitä, millaisena uhkan uusiutuminen nähdään. Uhka-arvion luokasta voisi keskustella esimerkiksi vuoronvaihdon yhteydessä tai muussa palaverissa, tässä esimerkissä se luokiteltu kolmiportaiseksi. Uhka-arviioon liittyvää vakavuutta voisi havainnollistaa sarakkeeseen lisättävällä värillä. Näillä lisäkirjauksilla, yhdistettynä jo käytössä oleviin kirjauksiin, olisi mahdollista tarkastella tapahtuneita tilanteita vielä tarkemmin jatkossa. Arviota uhkan tilasta voisi hyödyntää myös asumisyksikön reaaliaikaisessa tilannekuvassa. Seuraavassa kuviossa 29 on esimerkki taulukosta, mitä voisi tulevaisuudessa hyödyntää joko tapahtumapäiväkirjapohjana tai tilastoitaviin tapauksiin liittyvissä kirjauksissa.

1	PÄIVÄMÄÄRÄ	KELLONAIKA	OSAPUOLI 1	OSAPUOLI 2	TYÖNTEKIJÄ	UHKA-ARVIO	LISÄTIETO
2	8.9.2020	19:48				SUURI	
3	9.10.2020	17:38				EI VARMUUTTA	
4	10.11.2020	15:28				MATALA	
5							
6							
7							
8							
9							

Kuvio 29. Esimerkki tilastoihin kirjattavista tiedoista.

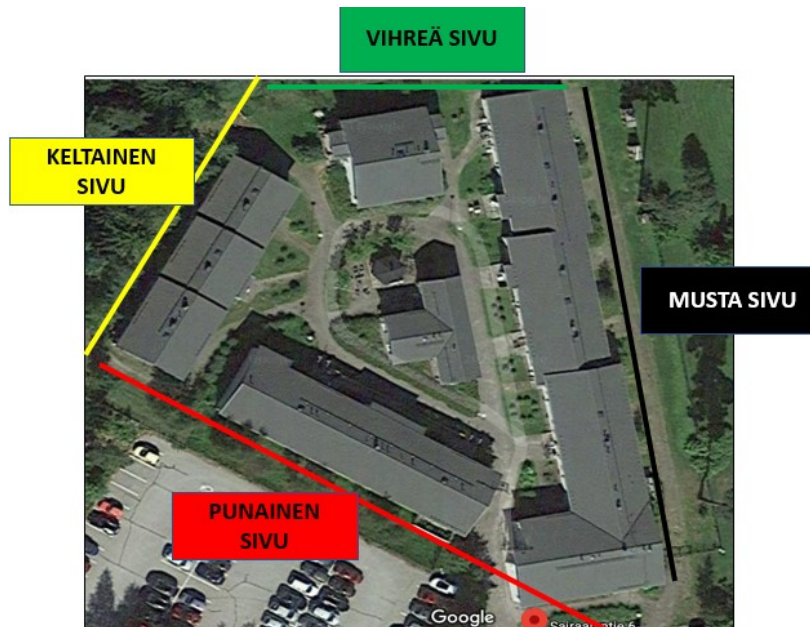
4.4 Tilannekuvakartta

Tilannekuvan muodostamisessa ja monistamisessa tulisi käyttää hyväkseen useista eri lähteistä saatua tietoa. Tavoitteena tilannekuvalla on luoda kaikille toimijoille tarkka käsitys siitä, missä ja mitä tapahtuu, ketkä ovat osallisia, millainen on toimintaympäristö ja missä ovat muut toimijat. (Gustafsberg ym. 2019, 49.) Tilannekuvan osalta tässä yhteydessä on oleellista, että se pitää sisällään vähintään sellaisia asioita, joilla voi olla vaikutusta asumisyksikön työturvallisuuteen. Valvontakamerat, yleiset havainnot alueelta ja esimerkiksi henkilökunnan keskustelut asukkaiden kanssa tuovat tietoa alueelta ajankohtaisista asioista. Koska työtä tehdään asumisyksikössä vuoroissa on tärkeää, että riittävästä palaverikäytännöistä esimerkiksi vuoronvaihtotilanteissa pidetään edelleen kiinni. Aikaisemmin teemakyselyihin liittyvässä osuudessa sivuttiin raportointia, joka koettiin lähes poikkeuksetta selkeänä ja hyvänä välineenä tiedon välittymisen suhteen.

Raporttien, palaverien ja kirjauksien lisäksi suosittelen aluekartan käyttöön ottamista ja hyödyntämistä etenkin tilannekuvan nopean jakamisen osalta. Tämä aluekartta tarkoittaisi alueelta otettua ilmakuvaa tai internet-selaimen avulla karttapalvelusta otettua tulostetta, mistä ilmenisivät alueen rakennukset ja niihin liittyvät värikoodit. Kartta tulostettaisiin esimerkiksi toimistorakennuksen valvontakamerahuoneen seinälle tai muuhun vastaavaan paikkaan, mistä se on helposti työntekijöiden löydettävissä, muttei asukkaiden nähtävissä.

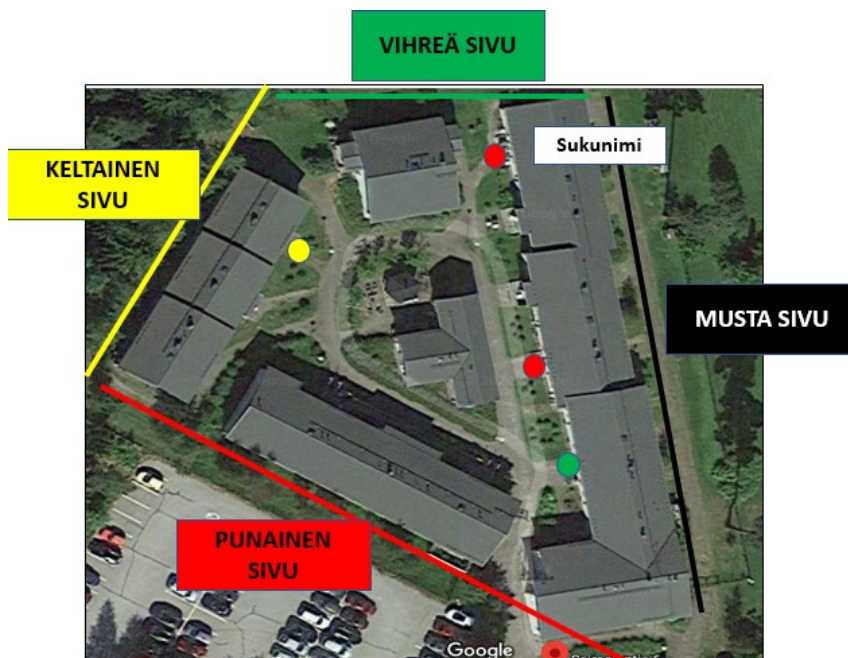
Alueen rakennuksien sijainnista suhteessa alueen ensimmäiseen toimistorakennukseen voisi käyttää viranomaistoiminnasta tuttua ”liikennevalo-maalausta”. Kohteen sivujen maalauksella haetaan sitä, että kaikki toimijat tietävät mahdollisen uhkan suunnan sekä toisaalta myös joukkojen sijoittumisen suhteessa esimerkiksi taloon tai rakennukseen. Yleensä kohteen tai rakennuksen pääsisäänkäynnin puoleinen sivu kuvataan punaisella värillä. Tässä tapauksessa toimistorakennuksen ja asumisyksikön oman parkkialueen sivu voisi olla tämä punainen sivu. Siitä myötäpäivään kiertäen tulisi seuraavana keltainen sivu, sen jälkeen vihreä sivu ja neljäntenä musta sivu. Alueen maalaamisesta voisi saada hyötyä myös tilanteisiin, joissa alueella oleva henkilökunnan jäsen joutuisi hälyttämään tai soittamaan apua. Sivujen värien

opettelemisella voidaan nopeuttaa tilanteen ja tapahtumapaikan paikallistamista akuutissa tilanteessa asumisyksikön alueella, mikäli esimerkiksi työntekijä ei muista asukkaan nimeä tai tapahtumapaikkaan liittyvää muuta yksilöivää tietoa. Kuviossa 30 on havainnollistettu esimerkkiä, jota voidaan hyödyntää alueen maalaamisessa.

Kuvio 30. Esimerkki asumisyksikön alueen maalaamiseen liittyen.

Asiaa jonkin verran jatkojalostamalla rakennukset voisi edelleen jakaa ilmakuvan osalta asuntoihin tai rakennuksien osiin, jolloin esimerkiksi yksittäisen ”kuuman” asunnon tai henkilön merkkäminen onnistuisi. Kuvion 31 mukaisesti värikuvassa voitaisiin käyttää hyväksi esimerkiksi eri värisiä taulumagneetteja tai nuppineuloja. Näissä tapauksissa kartta tulisi tulostaa värikuvana riittävän isolle paperille, jotta rakennukset näkyisivät kartalla riittävän suurena ja kokonaiskuva välittyisi mahdollisimman hyvin. Taulumagneettien osalta esimerkiksi punainen väri voisi kuvata jo tulenarkaa tai lähellä konfliktia olevaa tilannetta tai henkilöä, keltainen sellaista tilannetta tai olosuhdetta, missä on edellä mainitun tilanteen kehittymisen mahdollisuus tai vaara. Vihreällä magneetilla voitaisiin kuvata esimerkiksi erityisen yhteistyökykyistä asukasta. Näillä tiedoilla voi olla merkitystä, kun vuoro vaihtuu ja tilanne elää. Luonnollisesti tilanteen ja tilannekuvan muuttuessa magneettien värejä tulisi päivittää.

Kuvio 31. Esimerkki tilannekuvasta väripalloilla ja asukkaan yksilöivällä nimellä.

4.5 Toimintaohjeita vaativiin tilanteisiin

Koivulan asumisyksikön alueelle saapuvia ihmisiä pyritään ennalta profiloimaan esimerkiksi turvavalvomosta käsin tai alueella tehtävien tarkastuskierroksien yhteydessä. Mikäli häiriötä aiheuttavaa toimintaa havaitaan, pyritään toimintaan puuttumaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa lievintä ja työturvallisinta mahdollista keinoa käyttäen kuvion 32 mukaisesti.

Väkivaltainen henkilö tai ryhmä

- Jätä uhkaavalle tilaa
- Puhu selkeästi, lyhyesti ja myötäile
- Pidä kädet näkyvissä
- Pysy rauhallisena
- Vältä tuijottamista
- Älä vähättele uhkaajaa tai tilannetta
- Ole mieluummin joustava kuin jyrkkä
- Älä käännä selkääsi
- Vältä äkkinäisiä liikkeitä
- Älä oikaise huumaantuneen tai muuten sekaisen henkilön harhoja

Kuvio 32. Toimintaohje väkivaltaisen henkilön tai ryhmän kohtaamiseen.

Asumisyksikön alueella voi tapahtua myös tilanne, missä henkilökunnan on välittömästi aloitettava akuutit auttamistoimenpiteet esimerkiksi sairauskohtaus- tai tapaturmatilanteessa. Näissä tilanteissa voidaan käyttää hyväksi kuvion 33 ohjerunkoa.

Sairauskohtaus- tai tapaturmatilanne

Selvitä, mitä on tapahtunut?

- Sairaskohtaus
- Tapaturma

Onko potilas hereillä?

- Puhuttele, ravista varovasti

Hengittääkö potilas?

- Avaa kiristävät vaatteet
- Käännä päätä taaksepäin, että hengitystiet avautuvat
- Tuntuuko ilmavirtaus

Hälytä apua numerosta 112

Elvytä

- Jos ei hengitä, puhalla 2 kertaa ja painele 30 kertaa
- Jatka, kunnes elintoiminnot käynnistyvät tai ammattiauttajat saapuvat
- HUOM! Jos kyseessä on lapsi, aloita 5 puhalluksella
- Käytä defibrillaattoria annetun koulutuksen mukaisesti

Opasta ammattiauttajat nopeasti potilaan luo.

Kuvio 33. Toimintaohje sairaus- tai tapaturmatilanteeseen.

4.6 Teknologian hyödyntäminen

Teemakyselyn vastauksissa kävi ilmi, että työntekijät tarvitsisivat käyttöönsä sellaisen laitteen, jossa olisi sekä hälytyspainike että paikannin. Näillä ominaisuuksilla varustetulla hälytyslaitteella saisi hälytettyä apua akuutissa tilanteessa ilman, että asukas tai kohdehenkilö provosoituisi. Edellä mainittuja laitteita on olemassa paljon esimerkiksi viranomaisten käytössä, mutta myös kaupallisia laitteita löytyy näihin tarkoituksiin kohtuullisen edullisesti. Ohessa esimerkki kaupallisesta laitteesta, jonka käyttö voisi auttaa edellä mainituissa tilanteissa. Työturvallisuuden parantamiseen auttaisi jo esimerkiksi kahden vastaavan laitteen hankkiminen ja niiden yhdistäminen henkilökunnan työpuhelimiin. Paikannuslaitetta käyttäisivät työvuorossa ainakin ne henkilöt, jotka liikkuvat asiakaskontakteissa Koivulan asumisyksikön alueella.

Yepzon Smart Tracker-paikannin (ovh. 139€)

Ominaisuuksista paikantimen All-in-One -paikannin yhdistää kaikki viimeisimmät paikannusteknologiat yhteen paikantimeen. Pitkän kantaman GPS, WiFi-sisätila ja lyhyen kantaman Bluetooth-paikannuksen. Laite on kooltaan avaimenperä kokoinen. SOS-hälytyksen painike mahdollistaa avun hälyttämisen kaikkiin puhelimiin, joihin laite on yhdistetty. Kuviossa on havainnollistettu laitteen kokoa ja ulkomuotoa. Kyseisen laitteen voi hankkia useista eri liikkeistä, tässä yhteydessä esimerkkinä on käytettyä yhtä jälleenmyyjää. (Verkkokauppa 2020.)

Tekniset tiedot:

- GPS-, Glonass, Galileo- ja Beidou -paikannus
- WiFi-, GSM-, 3G- ja LTE -yhteys
- USB-C- ja langaton Qi -latausmahdollisuus
- akku: 450 mAh
- akku ja SIM-kortti turvallisesti sisäänrakennettuina
- veden- ja iskunkestävä (IP67)
- nopea ja helppo käyttöönotto QR-koodilla
- ilmainen ja helppokäyttöinen Yepzon™-mobiilisovellus
- edullinen kuukausimaksu
- mitat: 54 mm x 44 mm x 13,7 mm, paino 25 g

Kuvio 34. Yezon-paikannin SOS-hälytyspainike-ominaisuudella (Yezon-paikannin 2020).

4.7 Jatkotutkimusehdotukset

Yksittäinen tutkimus päättyy tekemällä saaduista tuloksista raportti. On myös mahdollista, että tutkimuksessa saadut vastaukset herättävät uusia kysymyksiä ja ongelman asetteluja. Tutkimus voi siis olla uuden työn alku. (Alasuutari 1999, 278.) Tämän opinnäytetyön yhteydessä saatiin tietoa myös muista asiakokonaisuuksista, joiden osalta havaittiin kehittämistarpeita. Näitä kokonaisuuksia voisi tulevaisuudessa kehittää esimerkiksi erillisenä projektina tai tutkimustyönä. Tutkimuksessa ilmi tulleita muita kehitettäviä asiakokonaisuuksia olivat:

- Alueen kameravalvontaan liittyvän tekniikan ja siihen liittyvän kameravalvontatilan kehittäminen
- Asuntojen ja tilojen lukituksen kehittäminen esimerkiksi älylukko-tekniikalla
- Asumisyksikön tilojen rakenteellisen toiminnallisuuden ja turvallisuuden kehittäminen (ovet, ikkunat, kalterit ja kulkuoikeudet)

5 Yhteenveto ja pohdinta

Ilta-Sanomien (2017) uutisen mukaan Helsingin Ruusulankadun asumisyksikössä tarvittiin poliisia seitsemän kuukauden aikana 246 kertaa. Ruusulankadun ja Koivulan asumisyksiköillä on eroja esimerkiksi asumiskapasiteetin osalta, mutta toimintaan liittyviä yleisiä yhtäläisyyksiä löytyy. Tuon uutisen jälkeen ymmärsin, että kyseinen asumisyksikön viitekehys sisältää työturvallisuuteen liittyviä haasteita. Tämä opinnäytetyö tarjosi mahdollisuuden osallistua itseleni vieraan organisaation toiminnan ja käytäntöjen kehittämiseen. Työn alkuvaiheesta lähtien oli selvää, että tehtävää työtä pidettiin kohdeorganisaatiossa tärkeänä ja ajankohtaisena. Työelämäyhteistyöhön osallistuneen Porvoon kaupungin ja etenkin Koivulan asumisyksikön henkilöstön avulla työhön vaadittu työelämäyhteistyö toteutui erinomaisesti. Tästä yhteistyöstä hyvänä esimerkkinä voidaan käyttää esimerkiksi teemakyselyä, johon vastasivat asumisyksikön kaikki työntekijät. Myös ideariihen ja havainnointiin suhtauduttiin asumisyksikössä hyvällä asenteella puhumattakaan erilaisen tiedon hankkimisen helppoudesta. Nämä asiat huomioon ottaen vielä toimiva ohjaus ammattikorkeakoulun puolelta olivat ehdottomasti työn tekemisen onnistumisia.

Työhön liittyvää teoreettista viitekehystä haettiin lähinnä yleisesti työturvallisuuteen liittyvästä lainsäädännöstä sekä tilannekuvaan ja -tajuun liittyvästä kansallisesta ja kansainvälisestä kirjallisuudesta. Teoreettisen viitekehysten osalta jäin miettimään, oliko teoriasisältö tässä työssä liian yleistä ja käsitteellistä kuvausta aiheesta. Ymmärtäisikö asumisyksikön työntekijä sitä, mitä tilannekuvalla haetaan ja mistä palasista tilannekuvaa kootaan? Onko työn teoreettisen viitekehysten osuudessa käsitelty riittävällä tarkkuudella niitä perustietoja, joiden varaan tilannekuvaprosessia voidaan päivittäisessä työssä rakentaa? Tämän johdosta näitä asioita kuvaamaan sisällytin työhön paljon erilaisia kuvioita, joiden uskon helpottavan asioiden sisäistämistä. Kuvioita voi asumisyksikön tarpeiden mukaan hyödyntää myös päivittäisessä toiminnassa esimerkiksi muistin tukena työpäivän rutiinien aikana.

Koska työssä hyödynnettyjä tiedonkeruumenetelmiä oli useita ja esimerkiksi asiaan liittyvä tutkimuslupa haettiin, mielestäni myös tutkimuseettisyys toteutui tässä suhteessa. Tietoja kerättiin monipuolisesti usean menetelmän avulla. Kyselyn kirjalliset tulokset purettiin opinnäytetyön yhteydessä tietokoneen avulla, jolloin opinnäytetyön tekijä ei toteutusvaiheessa käsiteltyihin asioihin laittanut omia käsityksiään, vaan tulokset kirjattiin ja analysoitiin asianmukaisesti.

Opinnäytetyöhön liitettiin kaksi tutkimuskysymystä. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä etsittiin vastausta siihen, mitä asioita päivittäiseen tilannekuvaan tulisi liittää, jotta tilannekuva palvelisi työturvallisuutta mahdollisimman hyvin. Toisena tutkimuskysymyksenä oli se, mitkä asiat muodostavat haasteita tilannekuvaprosessissa. Työn perusteella molempiin kysymyksiin saatiin vastauksia. Ensimmäisen kysymyksen osalta tilannekuvaan tulisi liittää

reaaliaikaisia tietoja Koivulan asumisyksikön alueella olevista henkilöistä sekä mahdollisista uhka- ja vaaratilanteista. Alueella oleviin henkilöihin liittyen etenkin tieto ulkopuolisista, päihtyneistä ja psykoosissa olevista henkilöistä koettiin tärkeänä. Tilannetietojen sekä uhka- ja vaaratilanteiden kirjaamiseen ehdotettiin työssä tilannekuvakarttaa sekä päiväkirjamallia, joiden avulla edellä mainitut tiedot olisivat nopeasti päivitettävissä ja löydettävissä. Työhön liitettiin toimintaohjeita vaarallisen henkilön tai ryhmän kohtaamiseen sekä tilanteeseen, joissa kohdataan sairaskohtauksen saanut henkilö. Toisen tutkimuskysymyksen osalta saatiin selvitettyä, että akuutin tilanteen viestimistä tulisi kehittää sekä käytänteiden että viestimiseen hyödynnettävän teknologian osalta. Työturvallisuuslain mukaan työympäristöissä, joihin liittyy väkivallan uhka, tulee esimerkiksi työntekijöiden viestimiseen ja avun hälyttämiseen kiinnittää erityistä huolta työnantajan puolelta.

Työhön liittyvää kritiikkiä esitän itselleni jonkin verran siitä, että asumisyksiköstä saatujen tilastojen läpikäymisen ja haastattelukysymysten postittamisen väliin olisi pitänyt varata enemmän aikaa. Toisin sanoen, tilastoja olisi pitänyt vielä paremmin tarkastella ennen teemakyselyn lähettämistä. Uskon, että näin toimiessani olisin voinut vielä tarkemmin saada vastauksia yksittäisiin asioihin, joita kyselyssä olisi voitu nostaa esille.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää asumisyksikön työturvallisuustapoja ja -käytäntöjä. Uskon, että työn kautta saadut tulokset ja tieto sellaisenaankin antavat asumisyksikön henkilöstölle ja asumisyksikön esimiehille Porvoon kaupungilla arvokasta tietoa yksikön työntekijöiden työhön liittyvistä kokemuksista sekä tilanteista, joita asumisyksikössä on tapahtunut. Kehitysehdotuksien osalta totean lopuksi, että näin järkevänä esittää käytännöllisiä ja yksinkertaisia toimintamalleja riittävän selkeästi ja esimerkein kuvattuna. Uskon, että esimerkiksi tilannekuvakartan rakentaminen, kirjaamisohjeet, toimintaohjeistukset tilanteisiin tai teknologian hyödyntäminen ovat juuri sellaisia kehitysehdotuksia, jotka liittyvät työn alkuperäiseen tarkoitukseen.

Lähteet

Painetut

Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, S. & Saari, S. & Syrjälä, L. & Syrjäläinen, E. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjapaino West-Point Oy.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Gustafsberg, H. & Holmavuo, H. 2019. Karhuryhmä. Helsinki: Otava.

Gustafsberg, H. & Åhman, H. 2017. Tilannetaju; päätä paremmin. Helsinki: Alma Talent Pro.

Endsley, M. R. & Jones, D. G. 2012. Designing for Situation Awareness. Lontoo: Taylor & Francis Group, LLC.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Juuti, P. & Puusa, A. 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Vantaa: Hansaprint.

Kaartinen-Koutaniemi, M. 2001. Korkeakouluopiskelijoiden harjoittelun kehittäminen. Helsinki: Edita.

Riabacke, A. & Riabache, M. 2015. Päätöksenteko. Helsinki: Talentum.

Sähköiset

BBC. 2016. Do people get shot because some cops panic? Viitattu 15.9.2020
<https://www.bbc.com/news/av/magazine-38256782>

Endsley, M.R. 1995. Toward a Theory of situation Awareness in dynamic systems. Human factors Journal 37 (1), 32-64. Viitattu 7.9.2020.

https://www.researchgate.net/publication/210198492_Endsley_MR_Toward_a_Theory_of_Situation_Awareness_in_Dynamic_Systems_Human_Factors_Journal_371_32-64

Havainnointi. 2020. KvaliMOTV. Viitattu 30.10.2020

https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html

Havainnointi eli observointi. 2020. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 24.8.2020

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Ilta-Sanomat. 2017. Tässä talossa on tarvittu poliisia 246 kertaa 7 kuukaudessa - katso koko tehtävälista. Viitattu 12.5.2020.

<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005320519.html>

Innokylä. 2020. Aivoriihi työkalu. Viitattu 17.5.2020

<https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi>

Koistinen, M. 2011. Tilannetietoisuus ja tilannekuva operatiivisessa liikenteenhallinnassa. Viitattu 7.9.2020.

<https://www.doria.fi/handle/10024/121715>

Laki valtioneuvoston tilannekeskuksesta 300/2017. Viitattu 30.6.2020.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170300>

Poliisilaki 872/2011. Viitattu 2.9.2020.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110872>

Poliisin sisäisen ja ulkoisen viestinnän käsikirja. 2011. Viitattu 30.6.2020.

https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polii-siwwwstructure/15034_POLIISI_viestintakäsikirja_v090511.pdf?4e47f1fbd798d288

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 2.11.2020.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Strateginen ja operatiivinen johtaminen. 2017. Yhdistyshallinnon laatukäsikirja. Viitattu 27.9.2020. <https://finfamiliaatu.fi/laatukasikirja/strateginen-ja-operatiivinen-johtaminen/>

Turvallisuuskomitea. 2018. Turvallinen Suomi 2018. Viitattu 14.9.2020
https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/01/Turvallinen_Suomi_2018.pdf

Työsuojelu. 2020. Ajantasainen työsuojelulainsäädäntö. Viitattu 24.8.2020
<https://www.tyosuojelu.fi/tietoa-meista/toiminta/lainsaadanto>

Työterveyslaitos. 2020. Työhön liittyvä lainsäädäntö. Viitattu 24.8.2020
<https://www.ttl.fi/tyohon-liittyva-lainsaadanto/>

Työturvallisuuskeskus. 2020. Työsuojelu on yhteistoimintaa. Viitattu 30.6.2020
https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_tyosuojelu/tyosuojelu_tyopaikalla

Työturvallisuuslaki 738/2002. Viitattu 21.10.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738#a738-2002>

Työterveyshuoltolaki 1383/2001. Viitattu 3.10.2020.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011383>

Työturvallisuus ja työterveysasiat-kysely. Sosiaali- ja terveysministeriö & Suomen yrittäjät. 2016. Viitattu 29.9.2020.
<https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Fwww.yrittajat.fi%2Ffile%2F95521%2Fdownload%3Fto-ken%3DWEgjXTtk&data=02%7C01%7C%7Ce4493aed1a824555d11d08d86379e8e9%7Cf0b9e9d78d664b169c1c6b07c4796280%7C1%7C0%7C637368722546496642&sdata=%2F6yvaC9hovj5EiH3V3zVq8S%2B4qM%2FuxU6q3oMC4pmiQ%3D&reserved=0>

Yepzon-paikannin. 2020. Verkkokauppa. Viitattu 15.9.2020
https://www.verkkokauppa.com/fi/product/73470/mjdkr/Yepzon-Smart-Tracker-paikannin?gclid=CjwKCAjwzIH7BRABEiwAoDxxTgi6VnPSPu-qQQobMhiXDQ6Sqhog-jErHws14bTyhNH426aAqflu47hoCJBcQAvD_BwE

Julkaisemattomat

Koivulan asumisen prosessikuvaus. 2020. Porvoon kaupunki. Viitattu 8.9.2020.

Koivula-esitys. 2020. Porvoon kaupunki. Viitattu 18.5.2020.

Nyqvist, M. 2020. Haastattelut. 28.4.2020 ja 7.9.2020. Porvoon kaupunki. Espoo.

Koivulan organisaatio. 2020. Porvoon kaupunki. Viitattu 7.9.2020.

Uhka- ja vaaratilanteet Koivulassa 1.1.2017 - 21.7.2020. 2020. Porvoon kaupunki. Viitattu 18.10.2020.

Kuviot

Kuvio 1: Sateliittikuva asumisyksikön alueesta	12
Kuvio 2: Porvoon kaupungin organisaation yläosa.....	13
Kuvio 3: Koivulan asumisyksikköön liittyvä vastuu- ja organisaatiokaavio	14
Kuvio 4: Asumiseen liittyvä prosessikuvaus	14
Kuvio 5: Kuvio työhön liittyvästä lainsäädännöstä	15
Kuvio 6: Kuvio työnantajan tehtävistä.....	16
Kuvio 7: Kuvio työterveyshuoltolain tarkoituksista	17
Kuvio 8: Tilannekuvalla saavutettava tavoitetila poliisin operatiivisessa toiminnassa	18
Kuvio 9: Tilannetieto, tilannekuvajärjestelmä, tilannekuva osana tilannetietoisuutta	19
Kuvio 10: Valtioneuvoston tilannekeskuksen tehtävät	20
Kuvio 11: Tilannetaju osana henkisen suorituskyvyn perustaa	21
Kuvio 12: Tilannetietoisuuteen vaikuttavat tekijät.....	22
Kuvio 13: Kuvio tilannetajun kehittymisen hyödyistä	22
Kuvio 14: Tilannetietoisuuden tasot	23
Kuvio 15: Yksilön tilannetajun toiminnan tärpit	24
Kuvio 16: Opinnäytetyön vaiheistuis ja toteutusaikataulu.....	24
Kuvio 17: Opinnäytetyön toteutusvaiheeseen liittyvä tiedonhankintamalli.....	25
Kuvio 18: Kuvio vaiheista, joiden mukaan ideariihessä voi edetä	26
Kuvio 19: Ideariihessä Koivulan työntekijöiltä esiin tulleita kriittisiä olosuhteita	27
Kuvio 20: Turvallisuutta vaarantavien tapahtumien kokonaismäärä 1.1.2017-21.7.2020	30
Kuvio 21: Uhka- ja vaaratilanteisiin liittyvän luonteen jakauma 1.1.2017-21.7.2020	31
Kuvio 22: Pelon kokemiseen liittyvä jakauma	32
Kuvio 23: Väkivallan uhkan kokemiseen liittyvä jakauma	32
Kuvio 24: Ajantasaisten tietojen siirtymiseen liittyvä jakauma	33
Kuvio 25: Ajantasaisten tietojen tallentamiseen liittymä jakauma	34
Kuvio 26: Akuutin tilanteen viestimiseen liittyvä jakauma	34
Kuvio 27: Uhka- ja vaaratilanteet per vuosineljännes 1.1.2017 - 21.7.2020.....	37
Kuvio 28: Uhka- ja vaaratilanteet per viikopäivä 1.1.2017 - 21.7.2020	38
Kuvio 29: Esimerkki tilastoihin kirjattavista tiedoista.....	39
Kuvio 30: Esimerkki asumisyksikön alueen maalaamiseen liittyen	40
Kuvio 31: Esimerkki tilannekuvasta väripalloilla ja asukkaan yksilöivällä nimellä	41
Kuvio 32: Toimintaohje vaarallisen henkilön tai ryhmän kohtaamiseen	41
Kuvio 33: Toimintaohje sairaus- tai tapaturmatilanteeseen	42
Kuvio 34: Yepzon-paikannin SOS-hälytyspainike-ominaisuudella	44

Liitteet

Liite 1: Kyselyn kysymykset	53
Liite 2: Kopio tutkimusluvasta	54

Liite 1: Kyselyn kysymykset

Kysymys 1: Joudun kokemaan työssäni pelkoa. (arvio 1-5)

Kysymys 2 : Millaiset tilanteet aiheuttavat pelkoa?

Kysymys 3: Joudun kokemaan työssäni väkivallan uhkaa. (arvio 1-5)

Kysymys 4: Millaiset tilanteet aiheuttavat työssäni väkivallan uhkaa?

Kysymys 5: Minulla on ajantasaiset työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot asumisyksikön työturvallisuuteen vaikuttavista tapahtumista heti työvuoron alkaessa. (arvio 1-5)

Kysymys 6: Työturvallisuuteen liittyvät ajantasaiset ja työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot siirtyvät työvuoron alkaessa järkevästi organisaation sisällä. (arvio 1-5)

Kysymys 7: Miten (millä tavalla) työturvallisuuteen liittyvät ajantasaiset tiedot siirretään organisaation sisällä työvuoron alkaessa?

Kysymys 8: Työturvallisuuteen liittyvät ajantasaiset tiedot tallennetaan työvuoron aikana järkevästi organisaation sisällä. (arvio 1-5)

Kysymys 9: Miten työturvallisuuteen liittyvät ajantasaiset tiedot ovat löydettävissä työvuoron aikana?

Kysymys 10: Mitä tietoja ajantasaisten ja työturvallisuuteen liittyvien tietojen pitäisi erityisesti sisältää?

Kysymys 11: Akuutissa työturvallisuutta vaarantavassa tilanteessa saan viestitettyä muita työntekijöitä nopeasti. (arvio 1-5)

Kysymys 12: Akuutissa työturvallisuutta vaarantavassa tilanteessa muiden työntekijöiden informoiminen (viestiminen) onnistuu riittävällä tarkkuudella (tapahtumapaikka, osalliset, avun tarve, tapahtuman laatu yms.). (arvio 1-5)

Kysymys 13: Millä tavoin viestitän muita työntekijöitä akuutissa tilanteessa?

Kysymys 14: Millä tavoin ajantasaisten ja työturvallisuuteen liittyvien tietojen keräämiseen, tallentamiseen ja siirtämiseen liittyvää prosessia pitäisi mielestäsi kehittää?

Kysymys 15: Millä tavoin akuutin työturvallisuutta vaarantavan tilanteen viestimistä pitäisi mielestäsi kehittää?

Kysymys 16: Vapaa sana. Onko jotain muuta työturvallisuuteen liittyvää asiaa, mistä haluaisit mainita?

Liite 2: Kopio tutkimusluvasta

Sop. 9.5.2020
Dn. 3882/32/20
Tutk. W. A. Järvenen

PÖRVOO BORGÅ

10)

Sosiaali- ja terveystoimi
Tutkimuslupa-hakemus

Hakijan tiedot	Nimi Toni Mustasilta		
	Katuosoite	Postinumero	Postitoimipaikka
	Puhelin	Sähköpostiosoite	
	Tutkimuslaitos, oppilaitos tai muu yhteisö Laurea-ammattikorkeakoulu / Leppävaara	toni.mustasilta@student.laurea.fi Hakijan tehtävä/virka-asema Tradenomiopikari	
Tutkimuksen ohjaaja	Nimi Seija Tiainen, FK, Lehtori		
	Toimipaikka ja osoite Laurea ammattikorkeakoulu / Leppävaara		
	Puhelin	Sähköpostiosoite seija.tiainen@laurea.fi	
Päiväys ja allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä Espoo 6.5.2020		Hakijan allekirjoitus 6/5/2020
	Päittäjä täyttää	Tutkimusluvasta myöntäminen Tutkimuslupa myönnetään ☐	
Myöntämisen ehdot			
Tutkimuksen myöntämisen ja tietojen luovuttamisen ehtona on, että tutkimuksen tekijä huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsitteilyä koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen tekemiseksi. Tutkimuksen valmistuttua tiedot on hävitettävä asianmukaisella tavalla.			
Hakijan tulee toimittaa valmis raportti osoitteeseen SOTEkirjaamo@porvoo.fi Muut ehdot ☐			
Perustelut myöntämättä jättämiselle			
Päiväys ja päättäjän allekirjoitus	Paikka ja päivämäärä 19.5.2020	Allekirjoitus	